

Efuzní cytologie

: praktické poznámky k diferenciální diagnostice :

Martin ČEGAN

Patologické oddělení
Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem

„ Sovy nejsou tím, čím se zdají být..“

Twin Peaks

Specifika efuzní cytologie

- **Výhody**

- Rychlost zpracování a stanovení diagnózy (min)
- Hojně materiálu
- Možnost dalšího vyšetření
  - (IHC, ISH, molekulární biologie, *cytoblok*)

Specifika efuzní cytologie

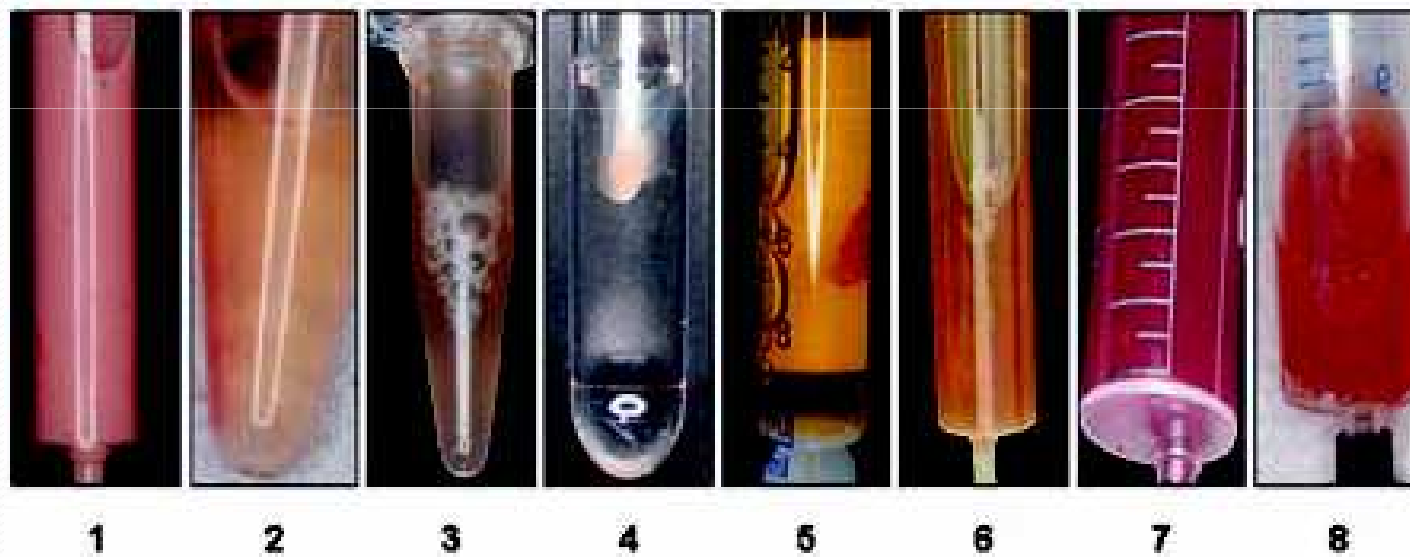
- **Nevýhody**

- Autolýza
- Proliferace nádorových buněk ve výpotku → změna fenotypu
- Příliš vlivů, které ve výpotku ovlivňují vzhled buněčné populace ☹

Diagnóza sumací – neexistuje jednoznačný společný znak

Makro

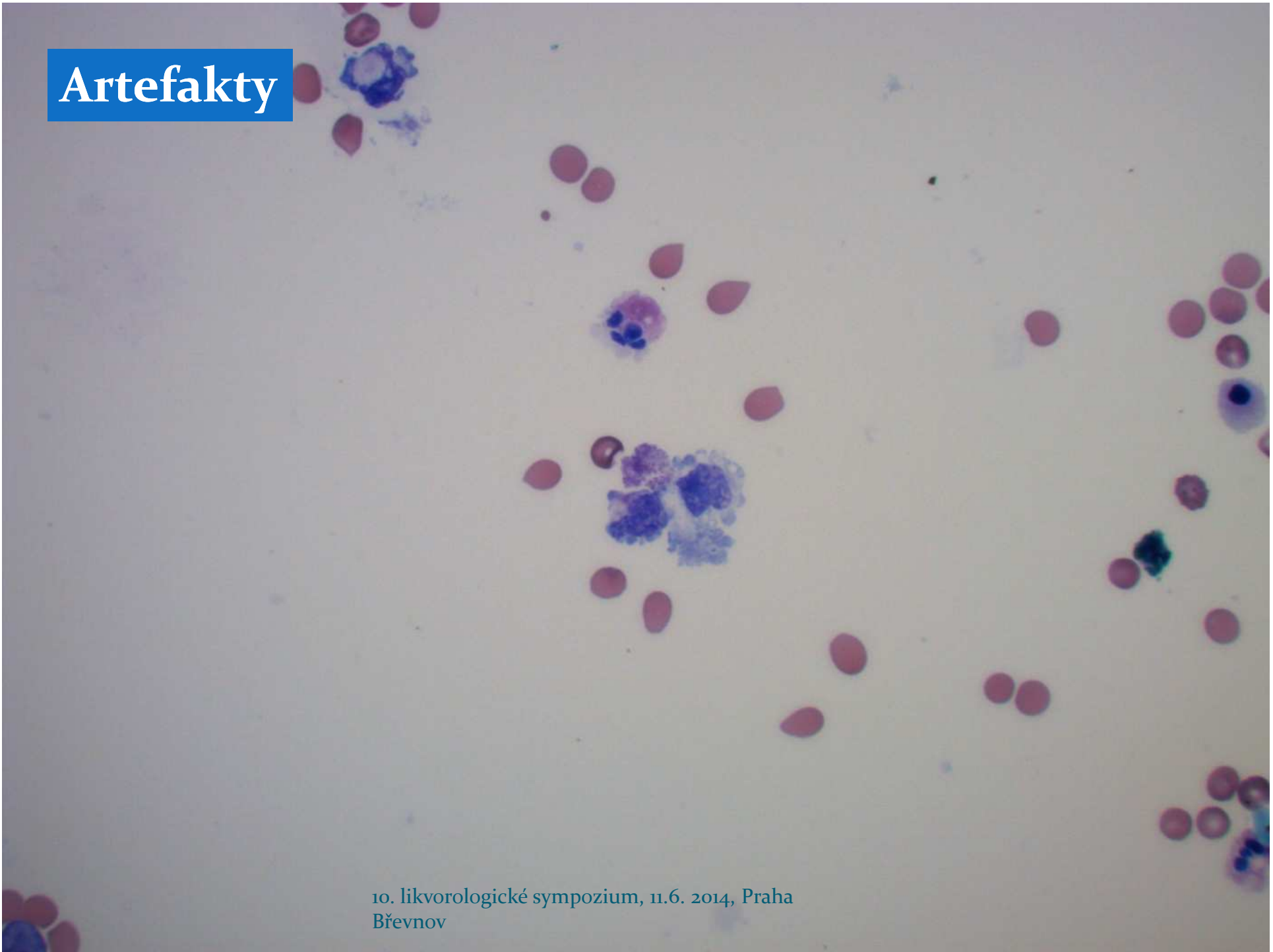

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

Buněčné složení výpotku

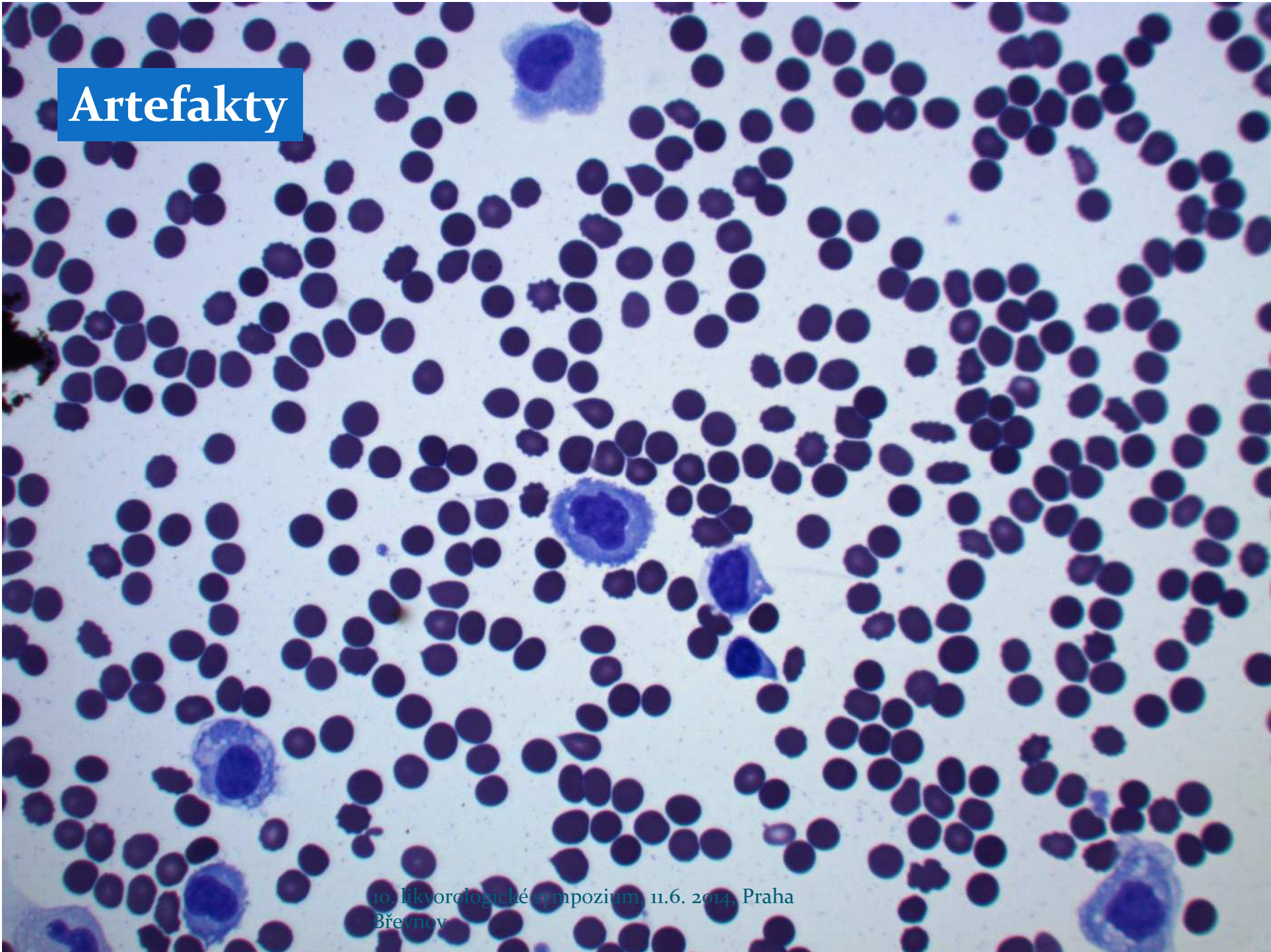
- Mezotel
- Neutrofilní granulocyty
- Lymfocyty
- Eozinofilní granulocyty
- *Nádorové buňky*

Artefakty

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

Artefakty

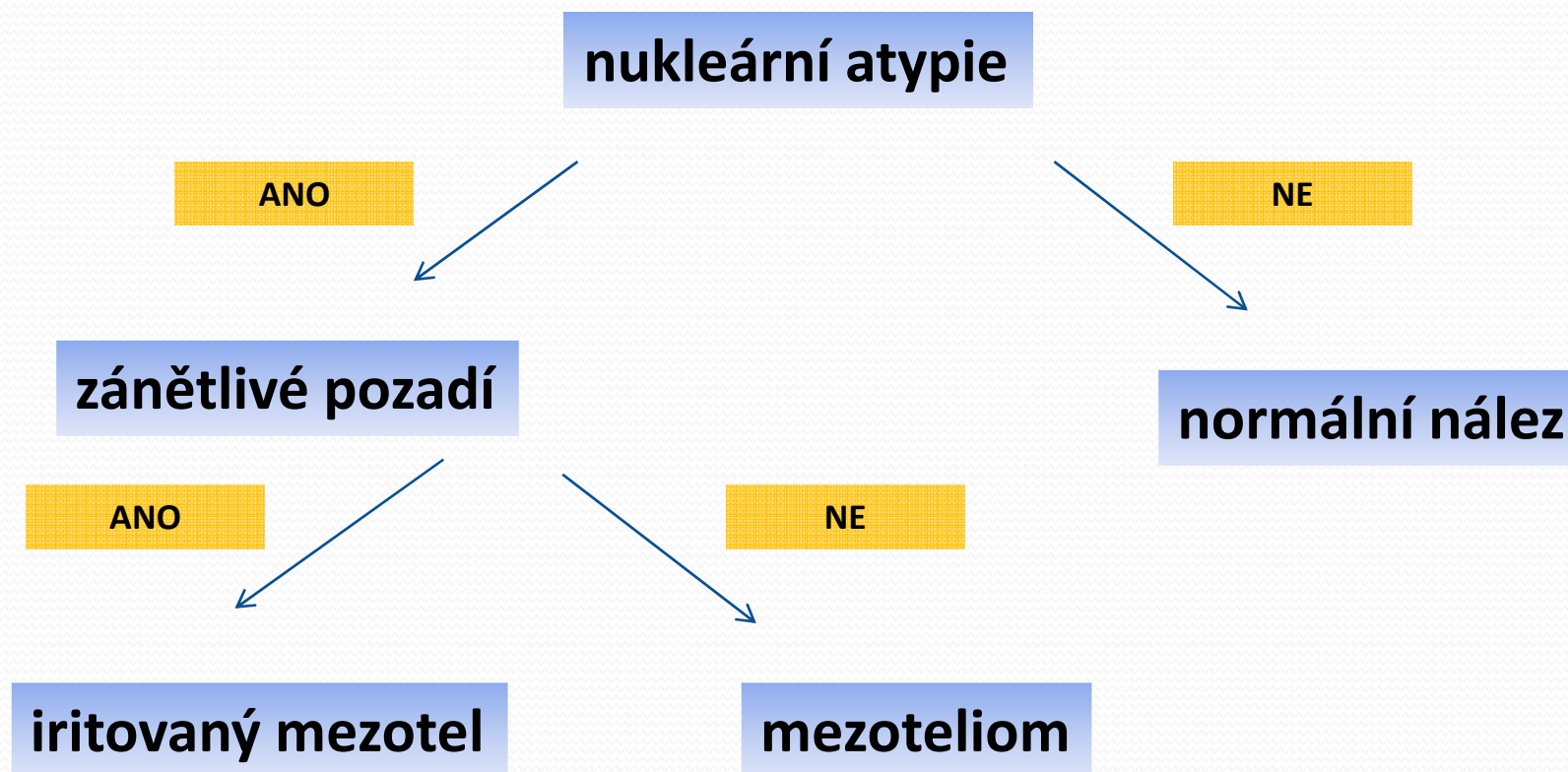

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

Jednobuněčná populace

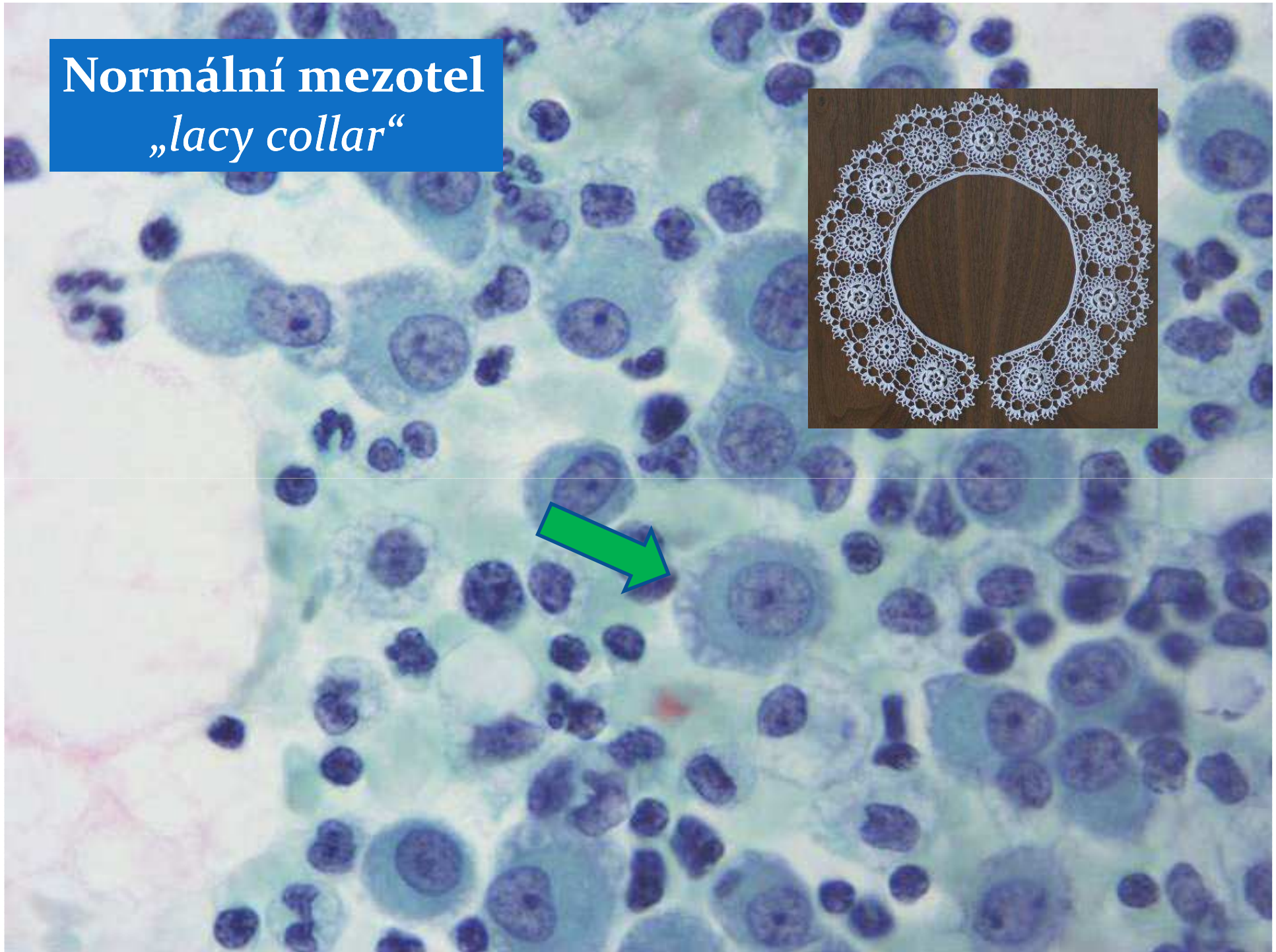
(mesothelial-like phenotype)

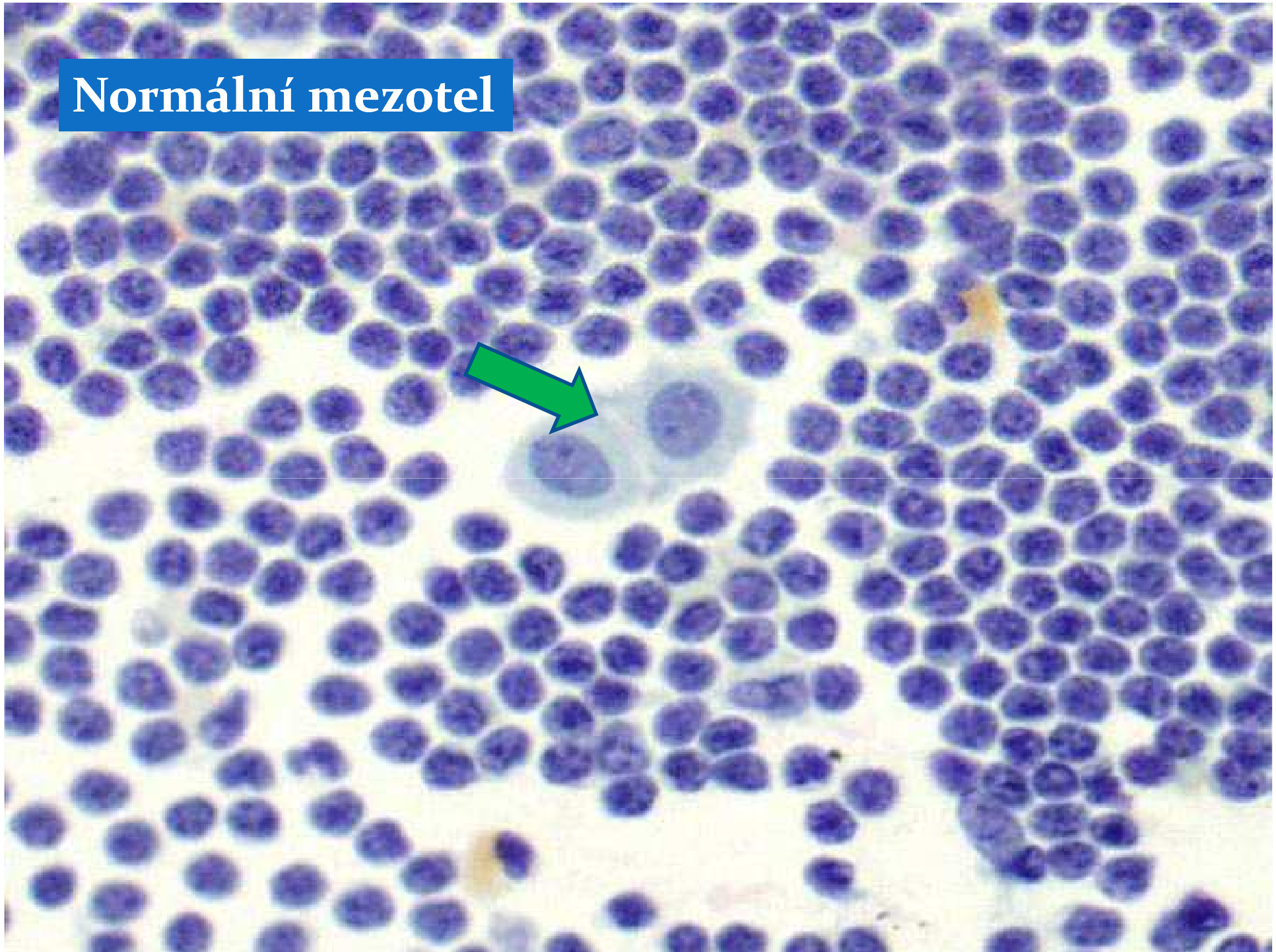
Normální mezotel

- Kohezivní, jednovrstvené plachty
- Malé shluky buněk s možností přítomnosti „collagen core“
- Jádra (i vícečetná) kulatá nebo oválná, centrálně nebo paracentrálně
- Hojná denzní cytoplazma
- Vakuolizovaný lem cytoplazmy, mikroklky na povrchu

Normální mezotel
„lacy collar“

Normální mezotel

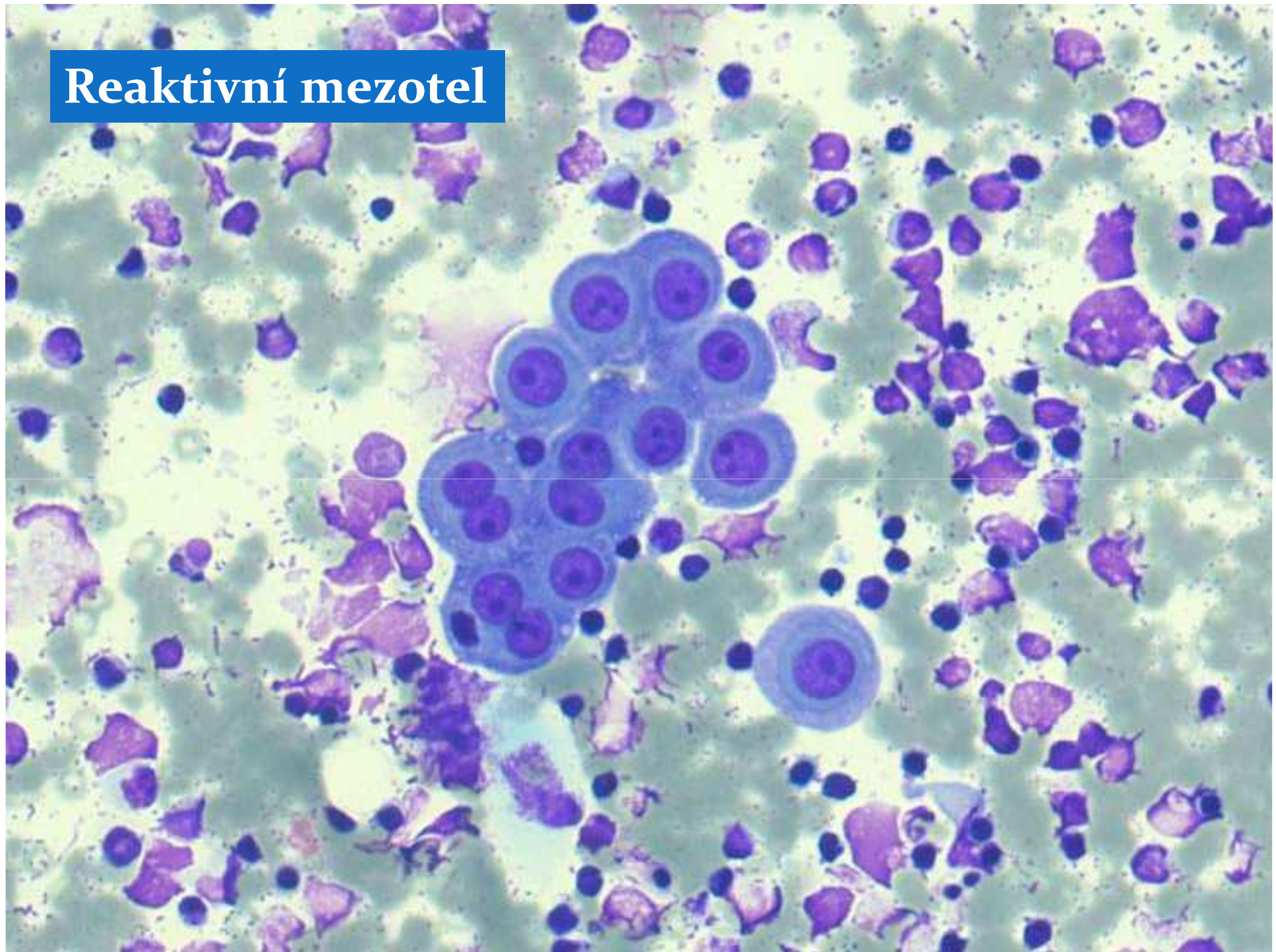
Reaktivní (iritovaný) mezotel

- Densní dvouodstínová cytoplazma (*endoectoplasma*)
  - (periferie tmavší)
- Shluky do 30 buněk, drobné papilární formace
  - (*papilární mezoteliální hyperplazie*)
- Mírné zvětšení jádra, hladké jaderné kontury, jemný chromatin

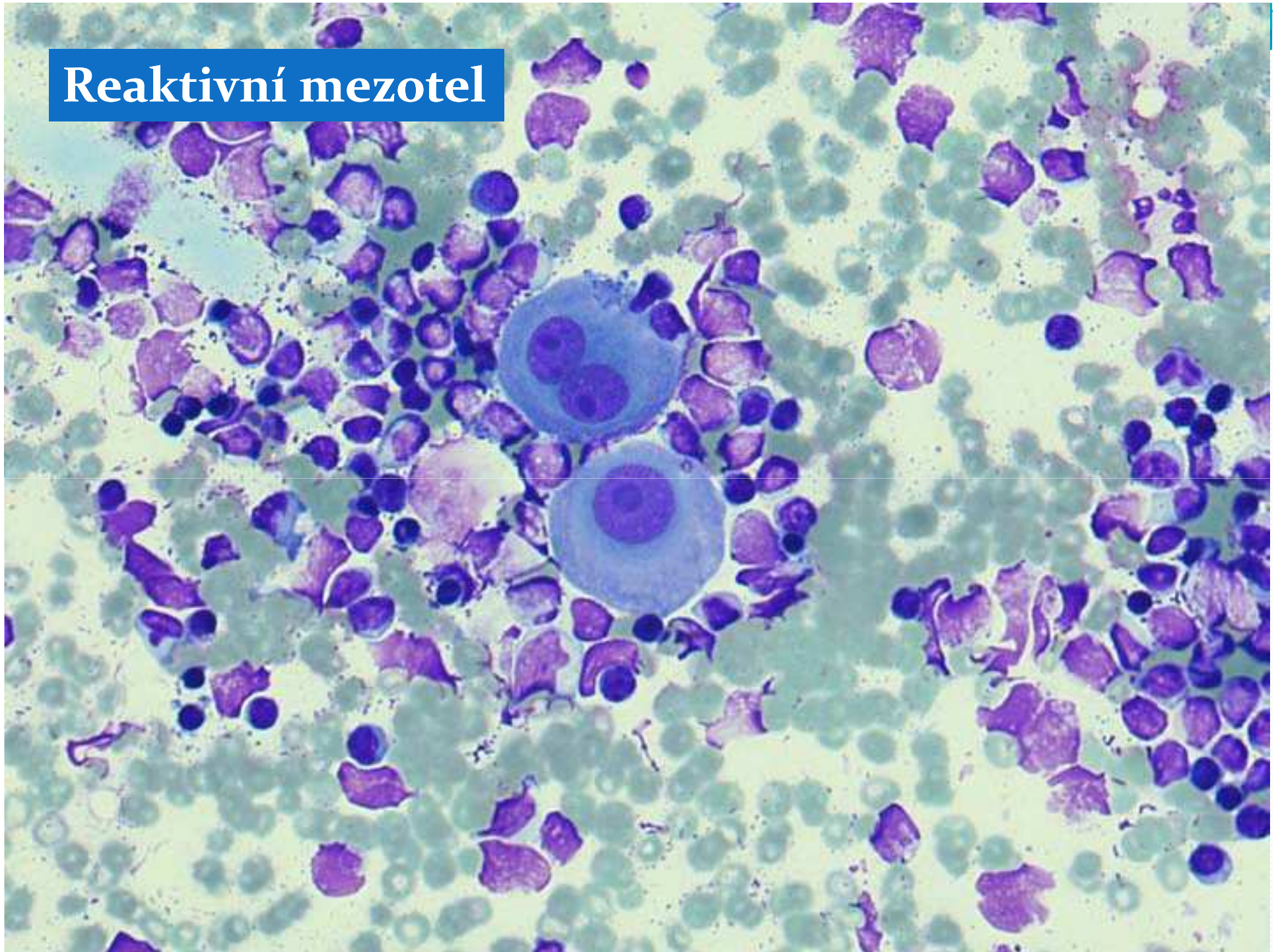
Reaktivní (iritovaný) mezotel

- Jadérka uložena centrálně
- Vakuolizovaný mezotel
  - Vakuoly nesmí obsahovat hlen (PAS negativní)
- Jádro není příliš odtlačováno !
  - degenerace (postchemoterapeutický efekt)
  - chronické výpotky

Reaktivní mezotel

Reaktivní mezotel

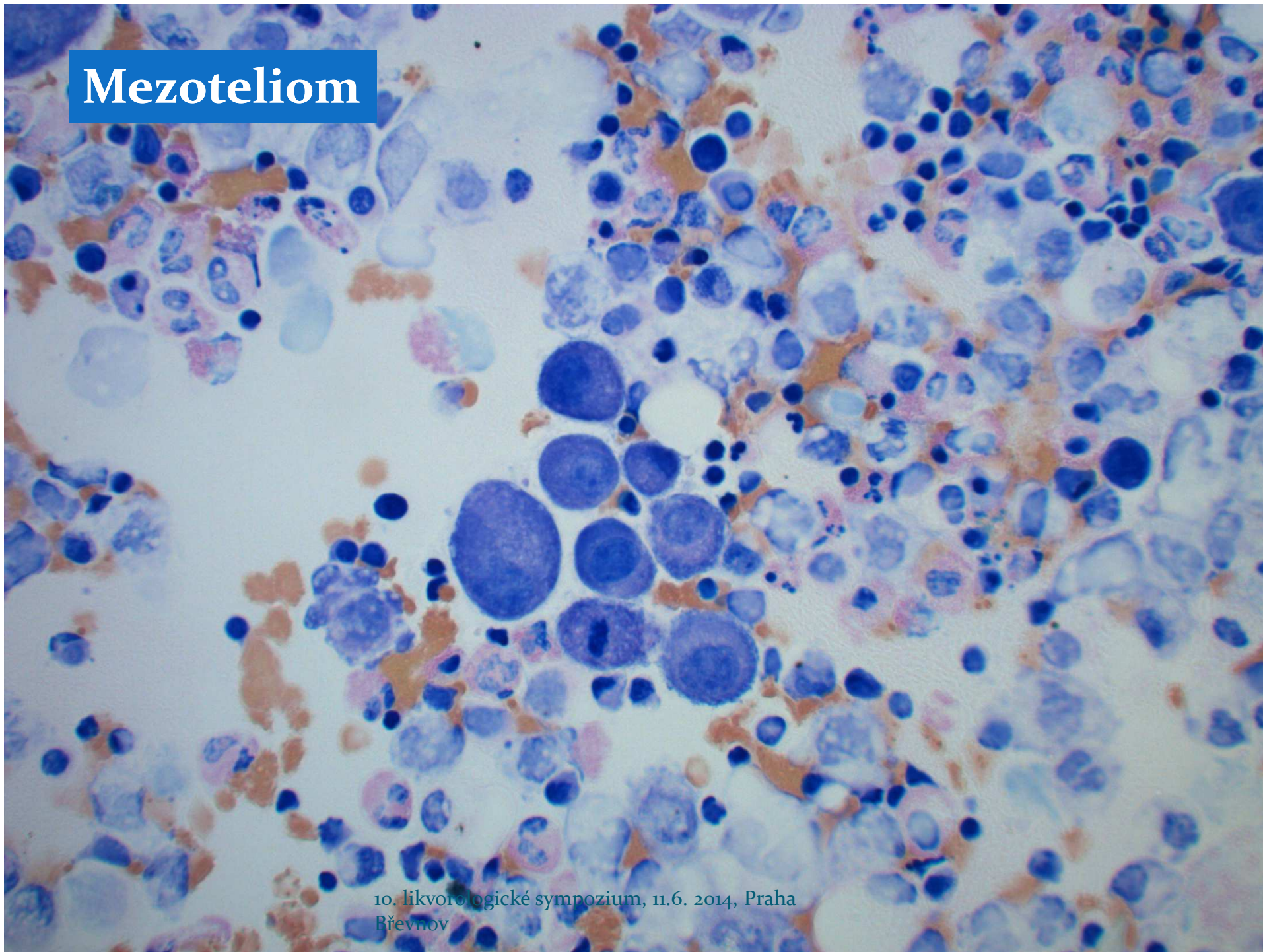

Mezoteliom

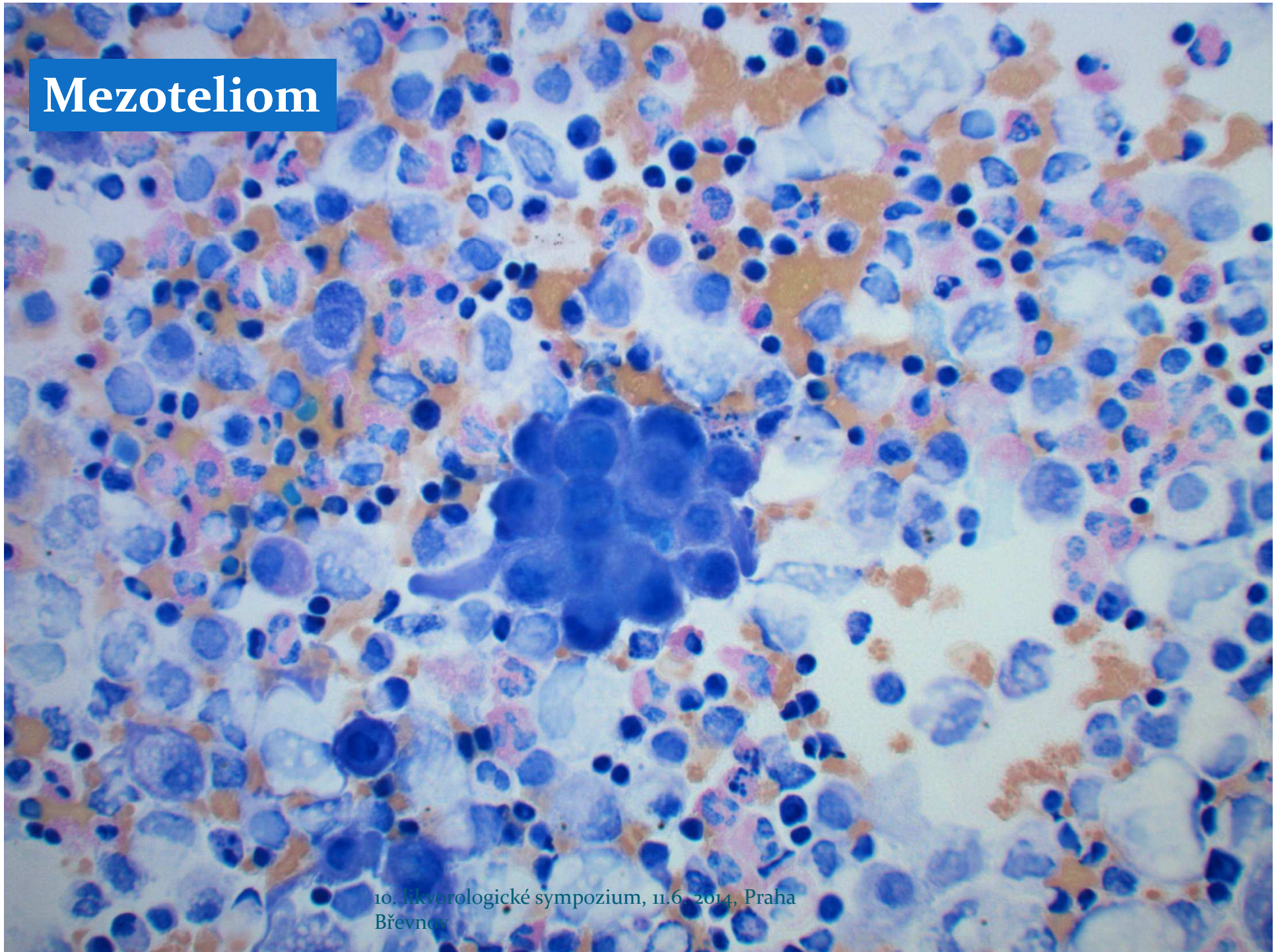
- Hypercelulární materiál, clustery nad 50 bb
- Jádra nemusí mít obecné charakteristiky malignity !!
- N/C poměr zvýšený
- Jádra oválná s prominujícími nukleoly
- Perinukleární depozita PAS pozitivního materiálu
- *Imunocytochemie : trombomodulin, calretinin, CK5/6, podoplanin (D2-40), TTF1, napsin A*

Mezoteliom

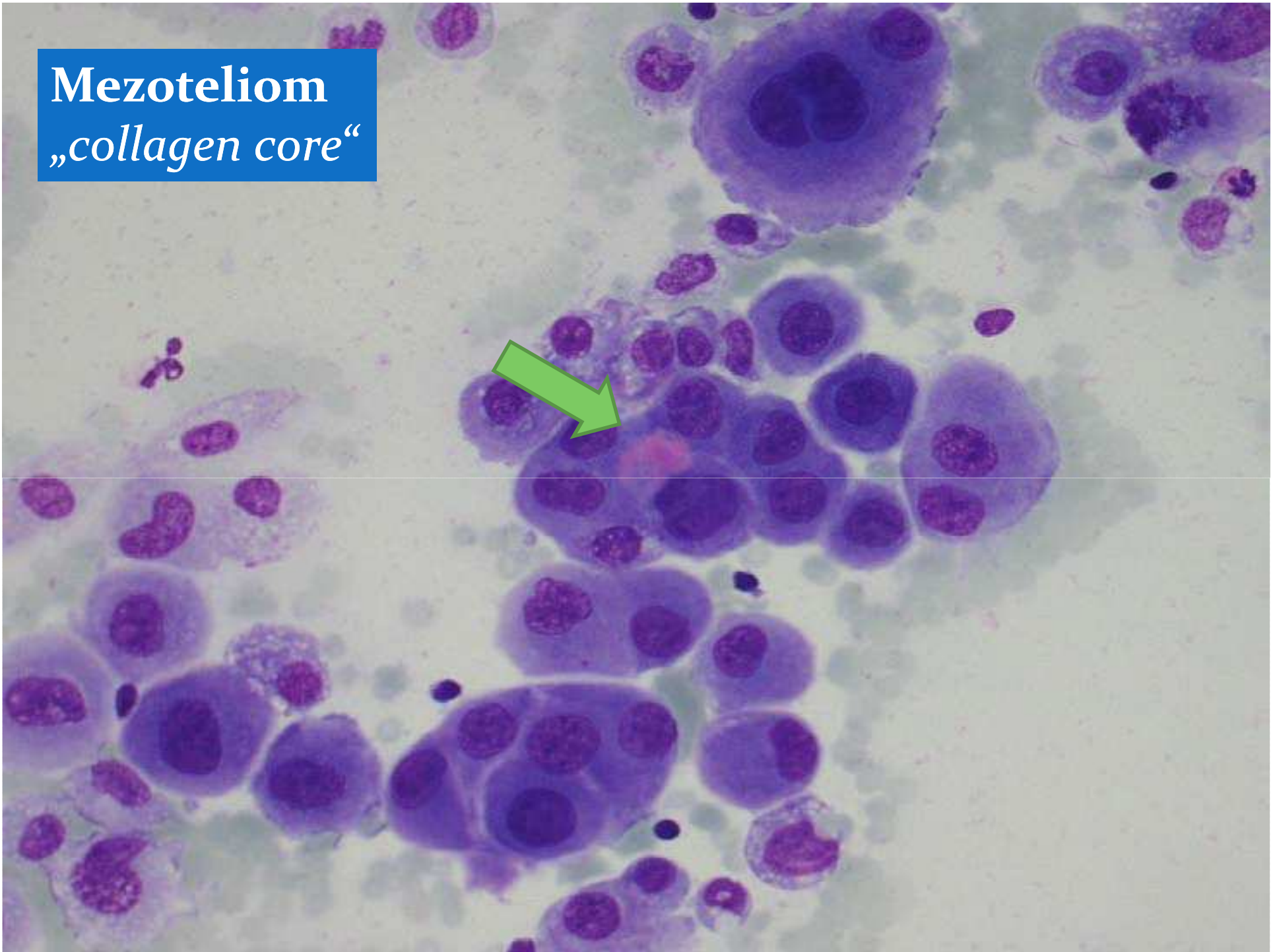
10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

Mezoteliom

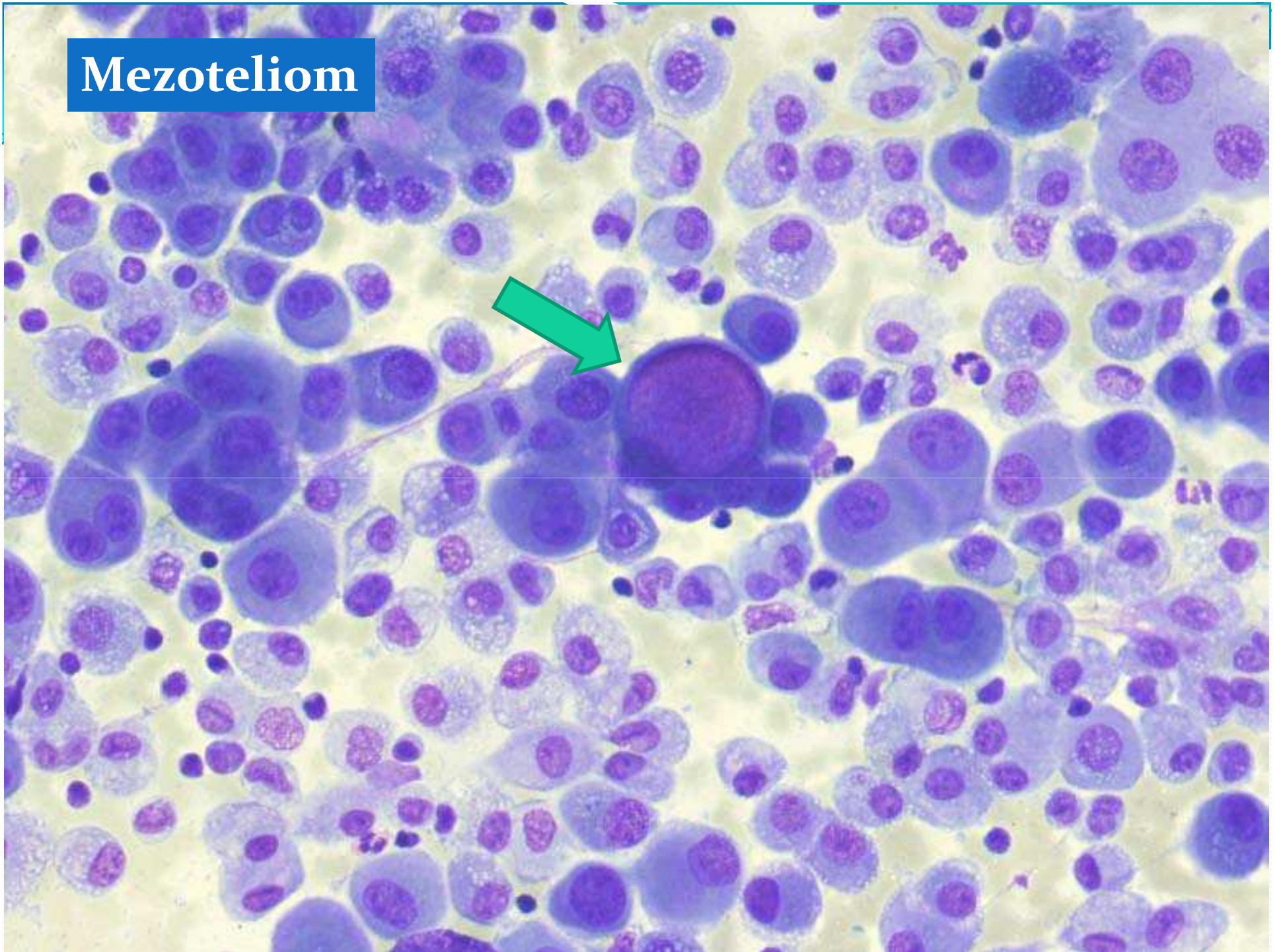

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

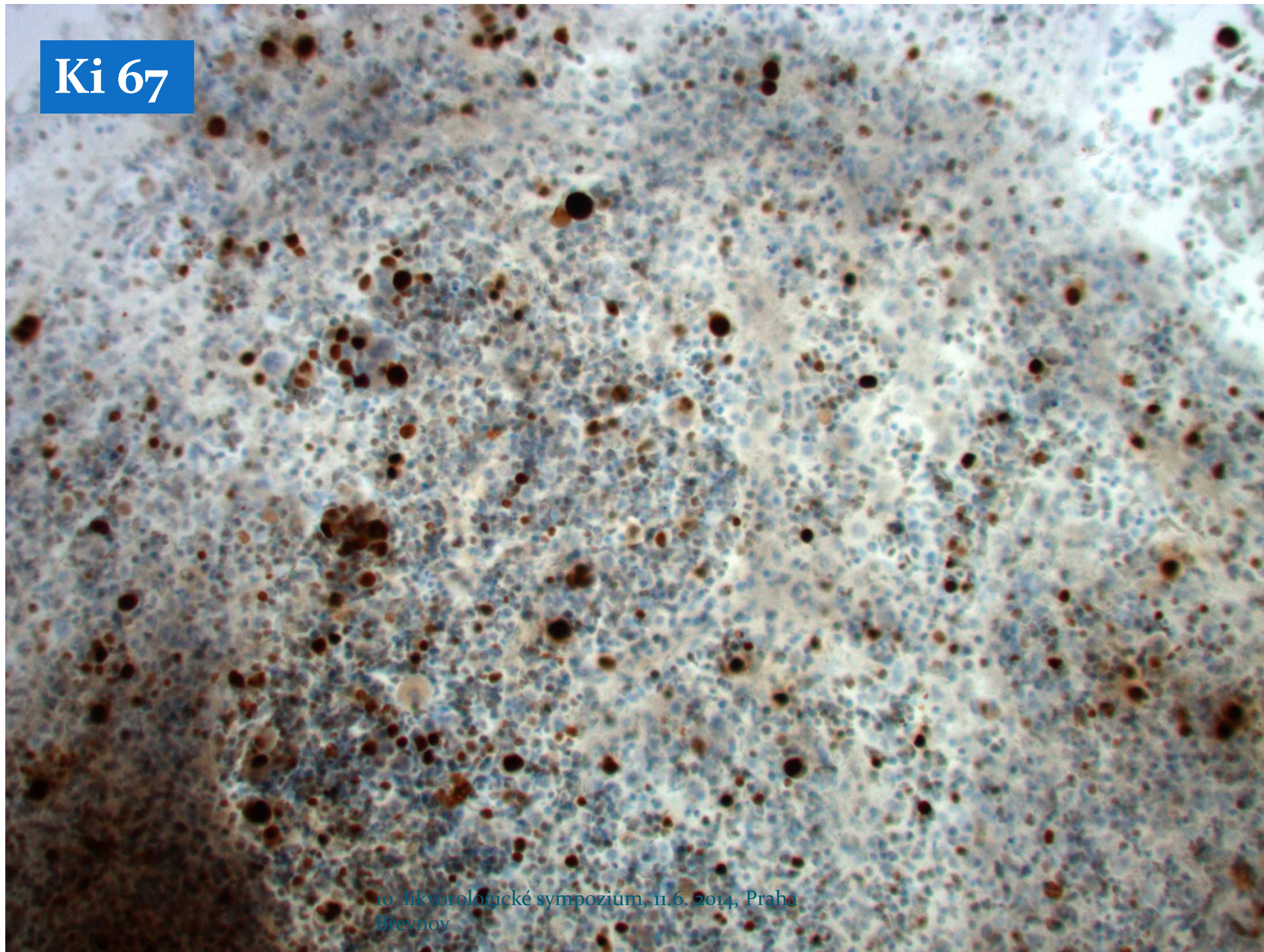
Mezoteliom
„collagen core“

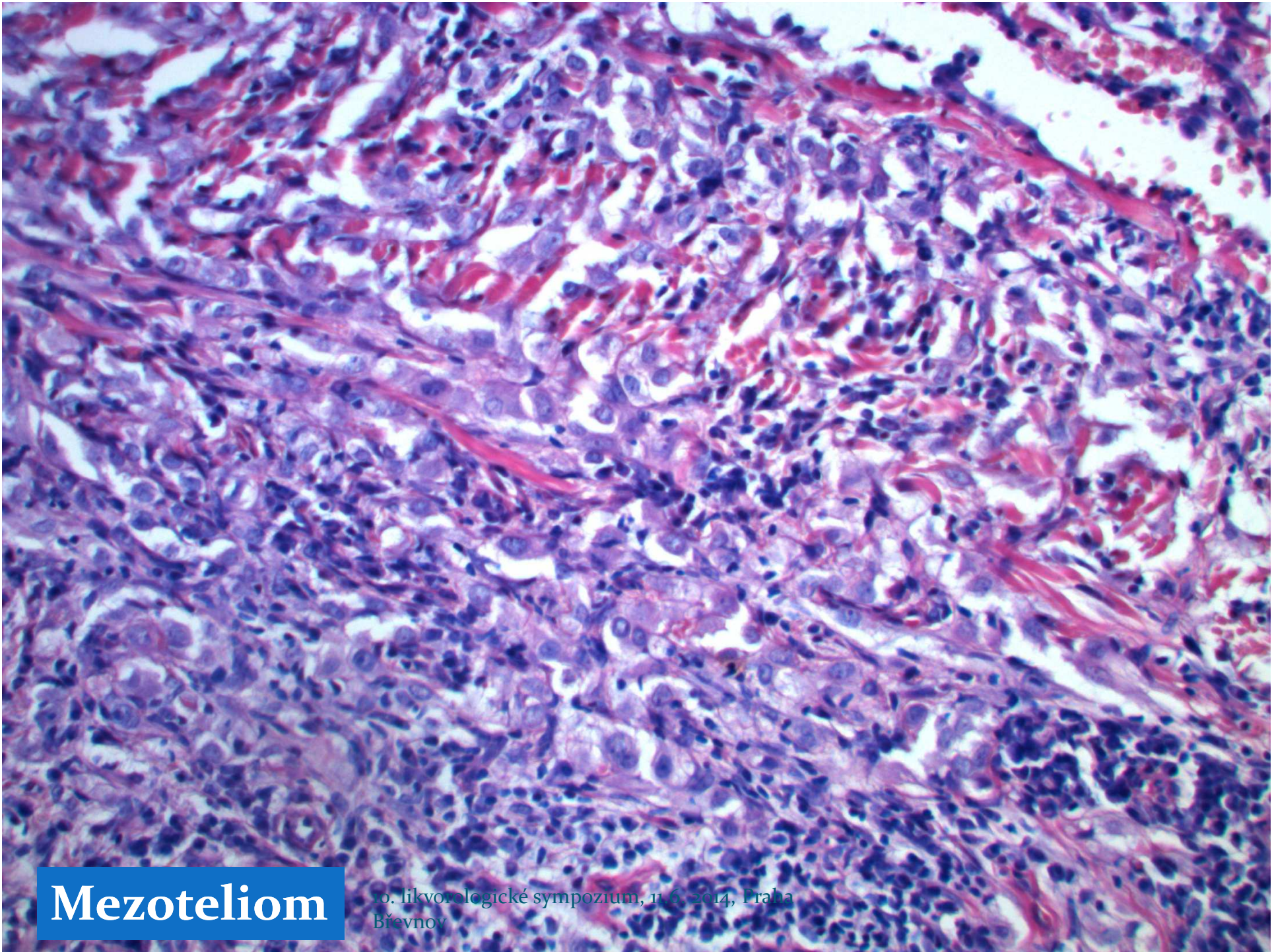

Mezoteliom

Ki 67

Mezoteliom

10. likvorologické sympozium, 11. 6. 2014, Praha
Břevnov

Neutrofily

- Empyém
- Infarkt nebo ruptura orgánu
- Nekróza → malignita?

Lymfocyty

- Chronická pleuritis
- **TBC, RA**
- Virová pneumonie
- Lymfom/leukémie
- Jiné malignity obecně

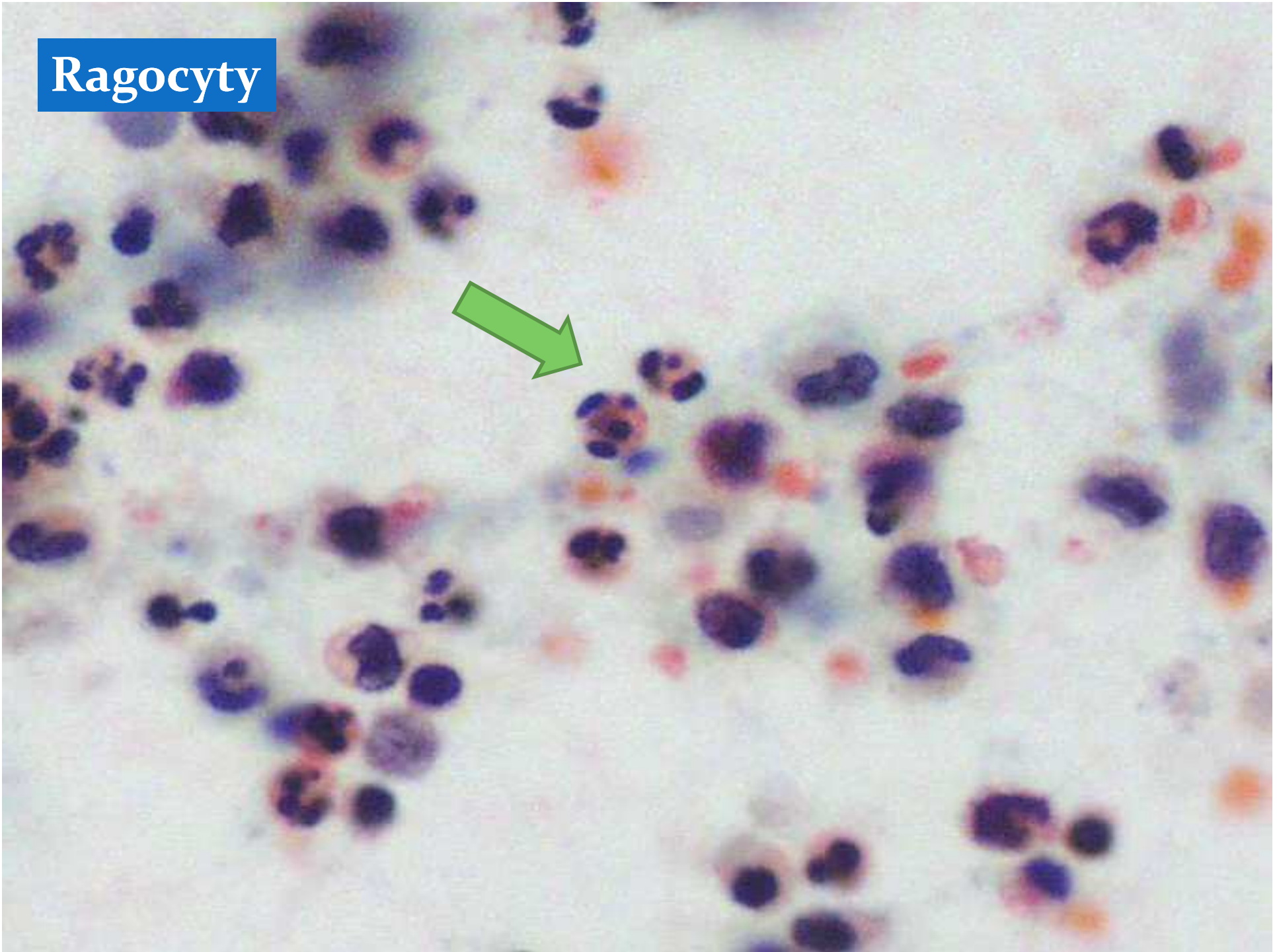
TBC

- Velké procento lymfocytů
- Málo nebo žádné mezotelie !!!
- Možné neutrofily, plazmocyty, makrofágy, erytrocyty
- Obrovské mnohояaderné buňky + epiteloidní buňky velmi vzácné

Revmatoidní artritida (RA)

- Lymfocyty (v různém množství)
- Vřetenobuněčné makrofágy
- Obrovské mnohojaderné buňky (20 a více jader)
- *Ragocyty*
- Mezotel často chybí
- Možná přítomnost cholesterolových krystalů

Ragocyty

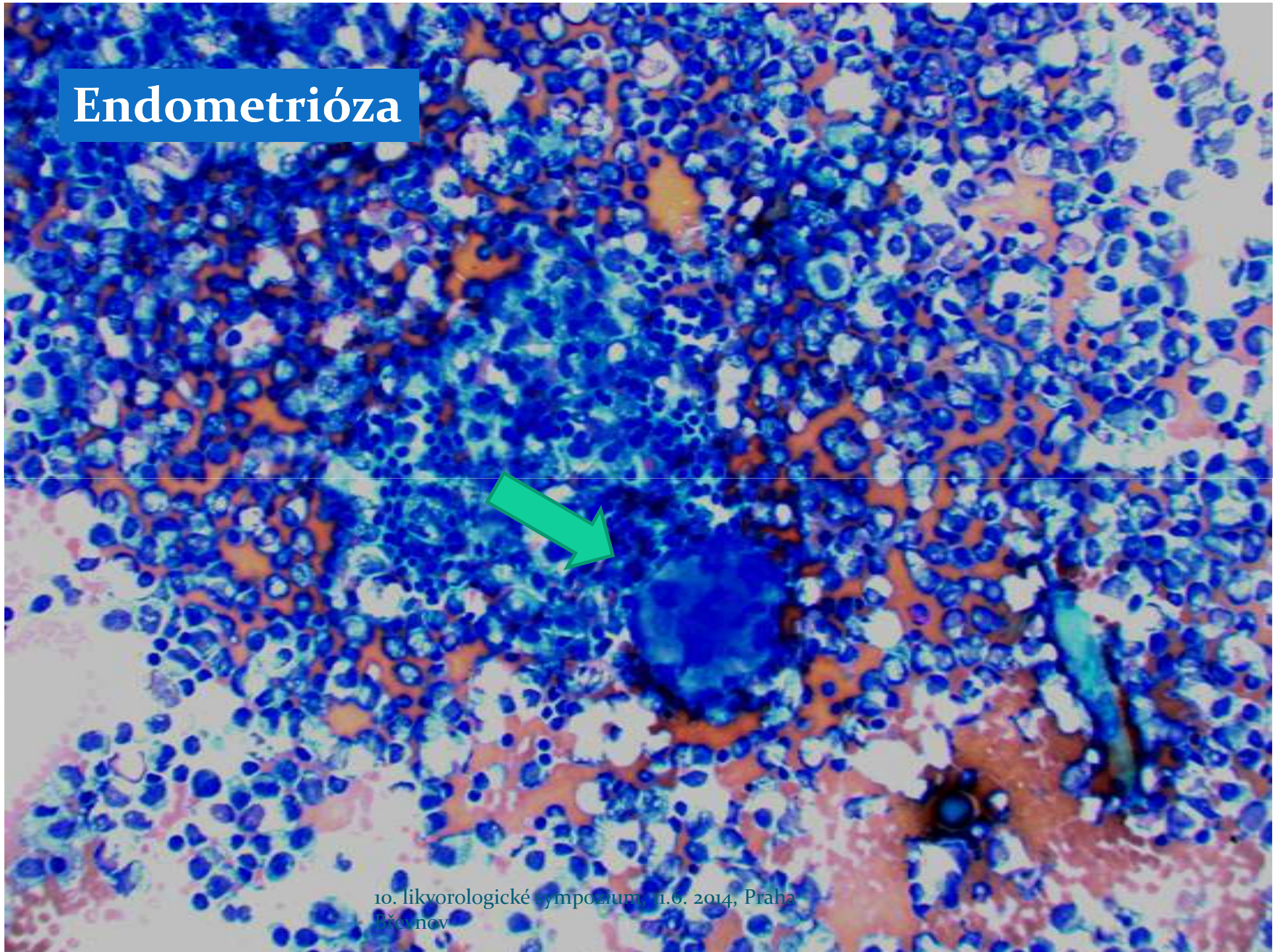
Eozinofily

- Opakované punkce
- Alergie → autoimunita, paraziti
- Eozinofilní pneumonie
- Pneumothorax
- Hemothorax
- Peritoneální dialýza

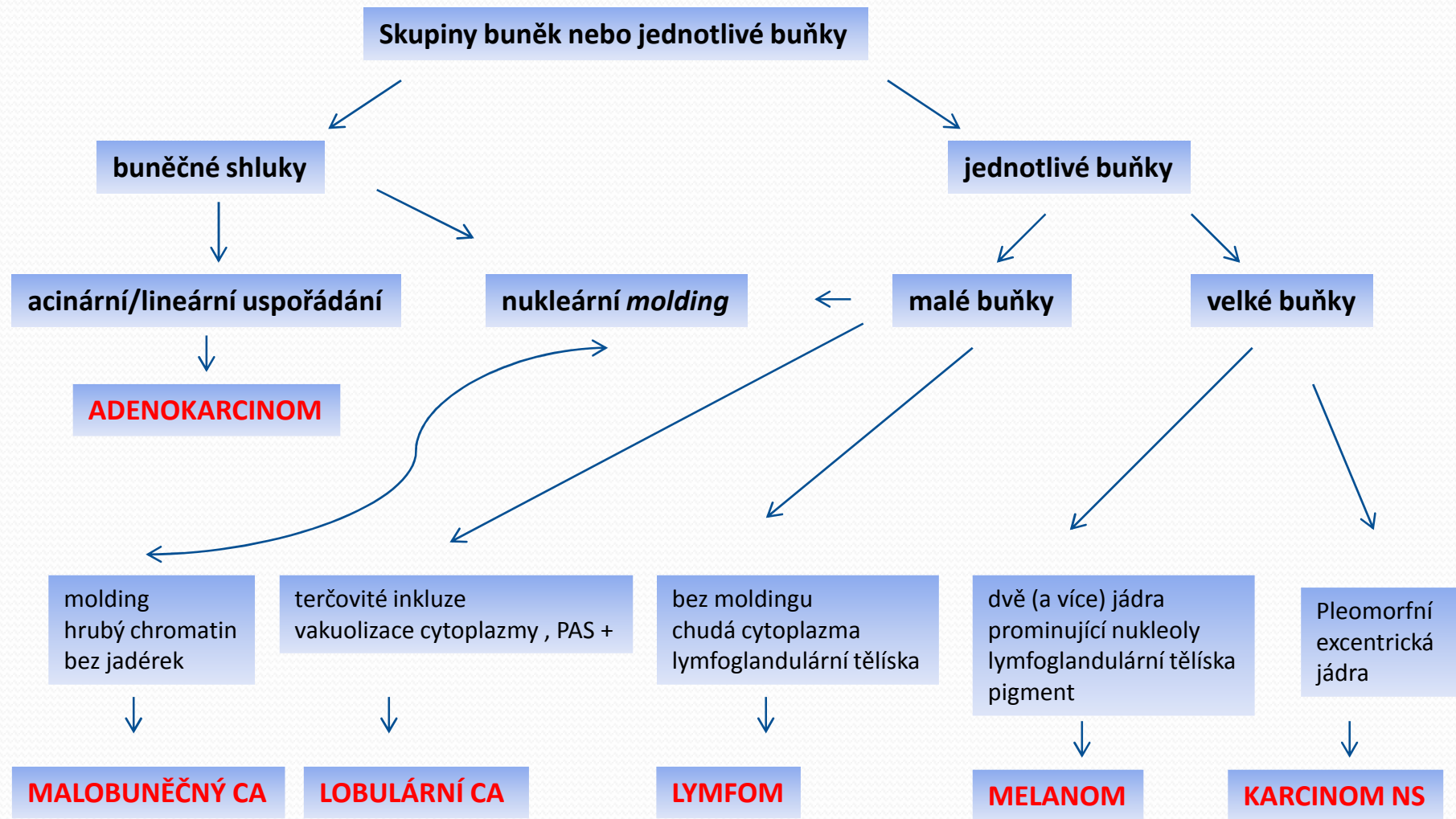
Jiné benigní elementy

- Endosalpingeóza
- **Endometrióza**
- Výstelka cyst po ruptuře

Endometrióza

Dvoubuněčná populace

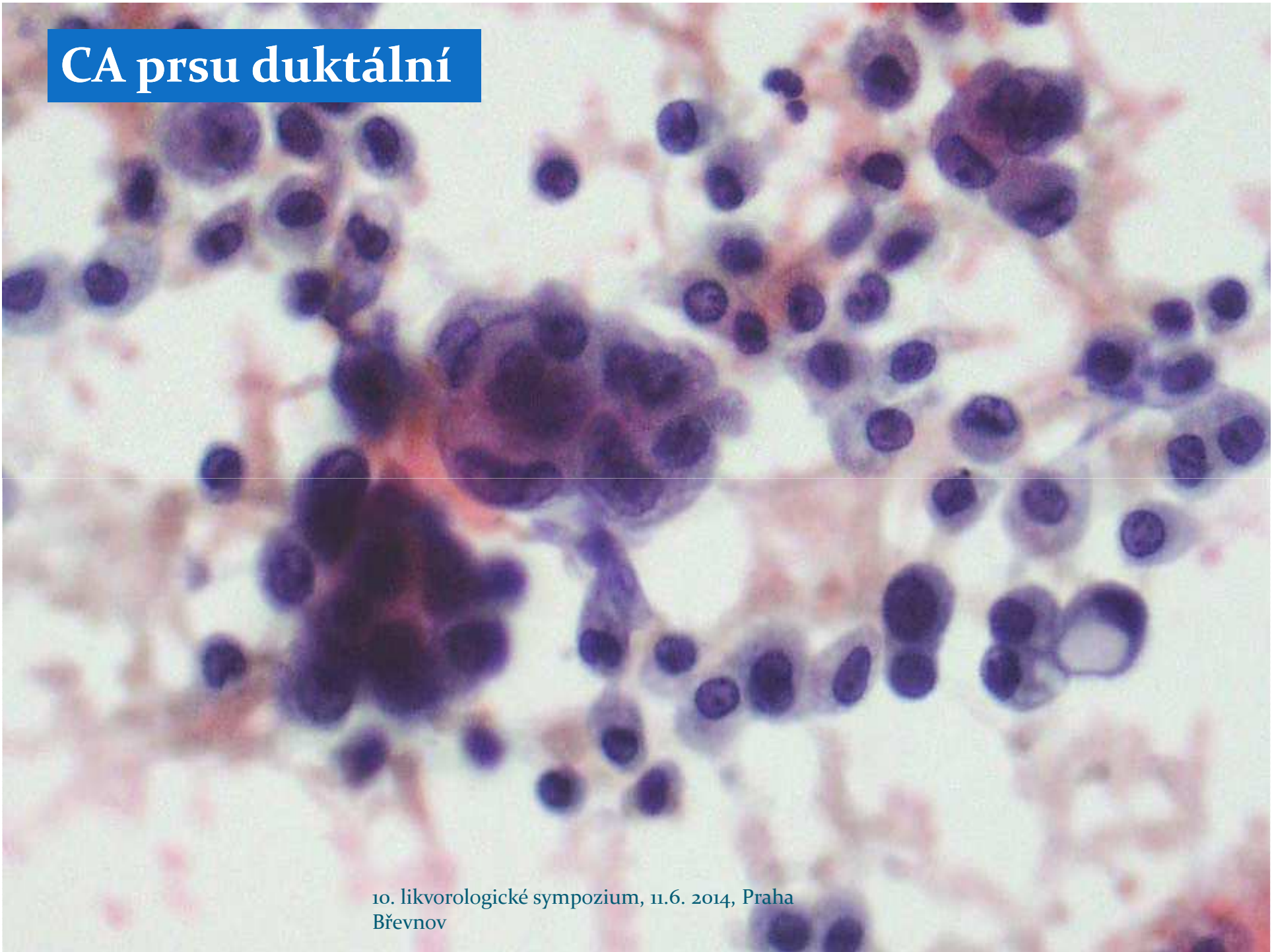

CA prsu duktální

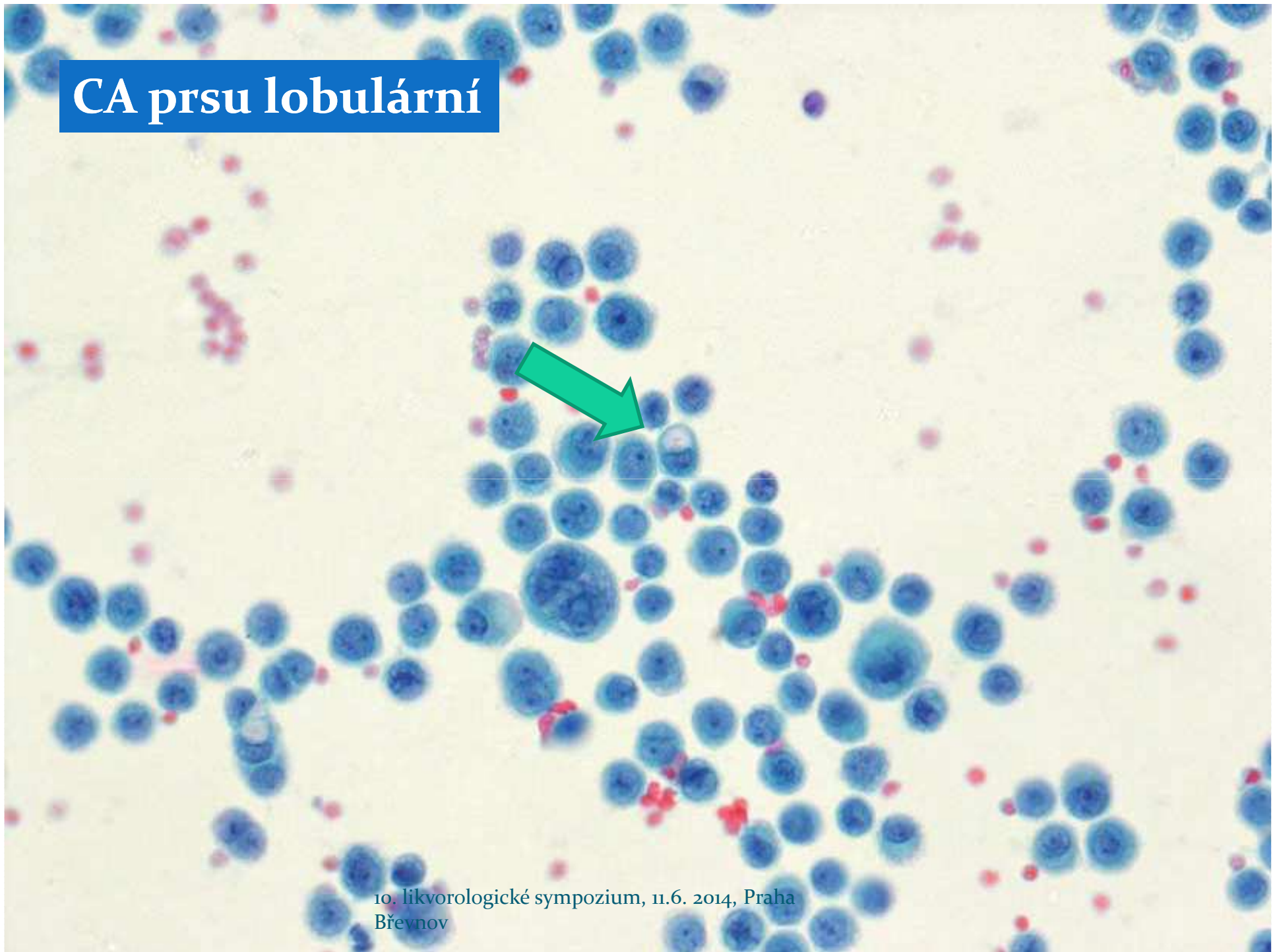
10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

CA prsu duktální

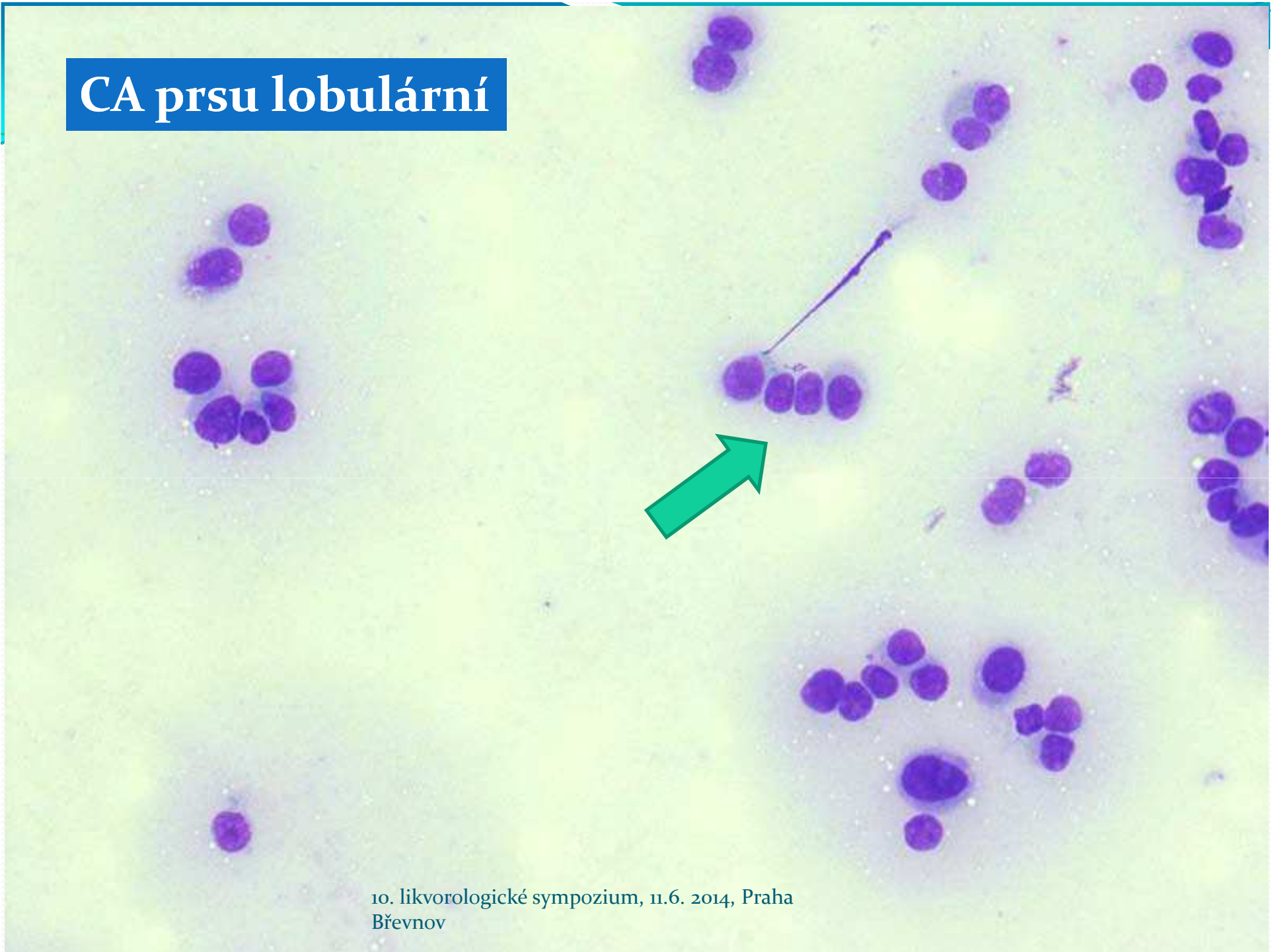

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

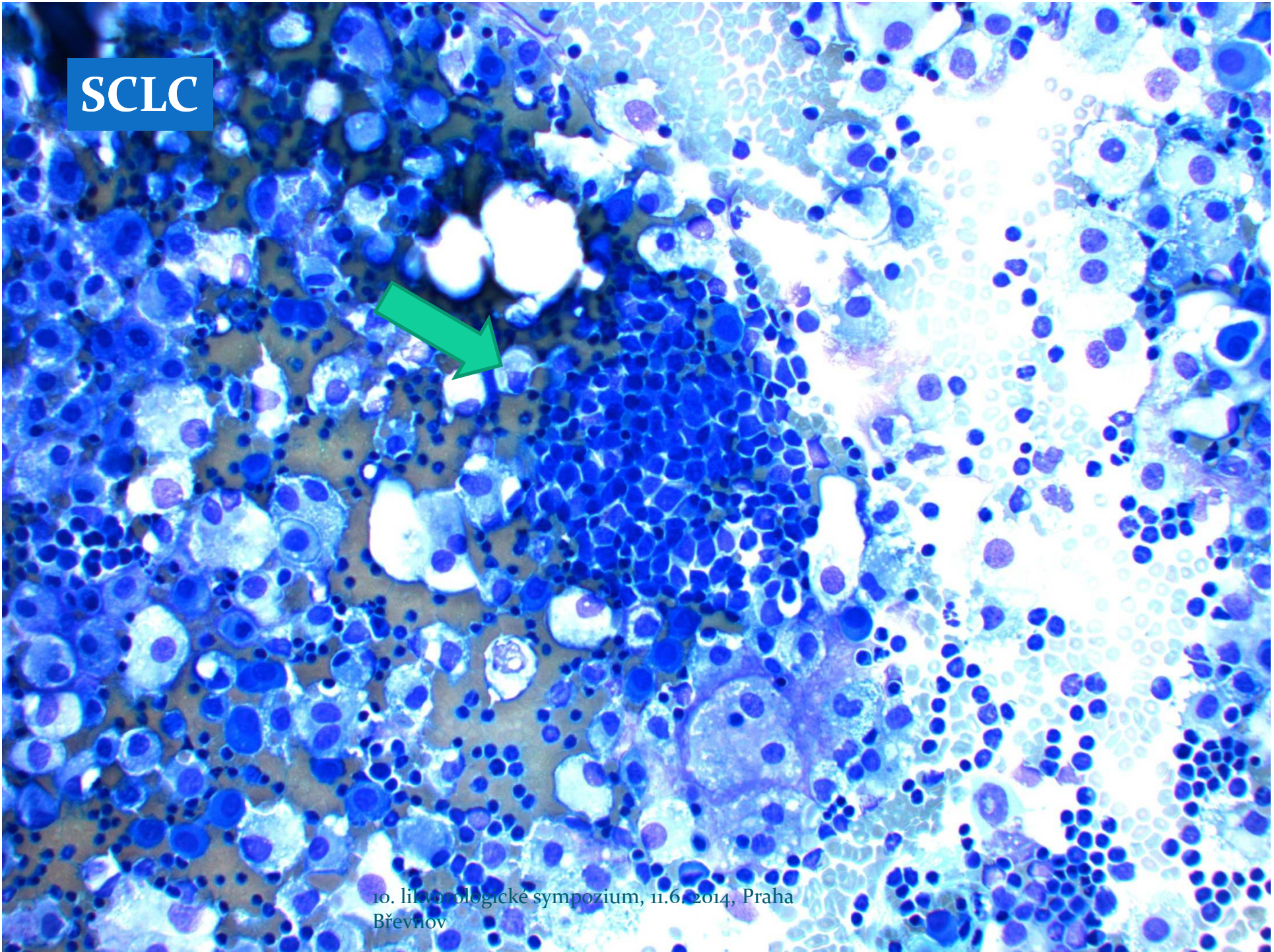
CA prsu lobulární

CA prsu lobulární

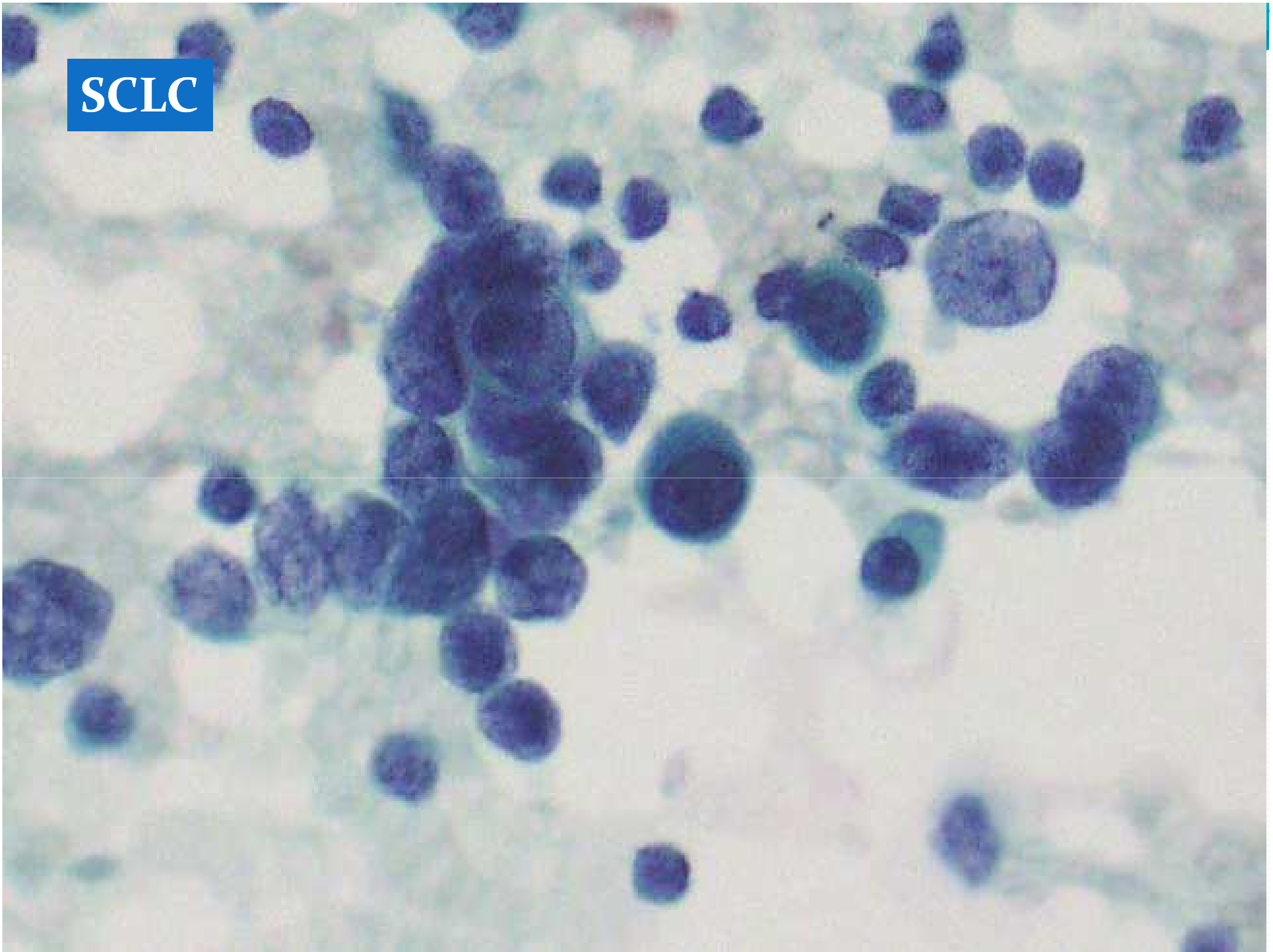

SCLC

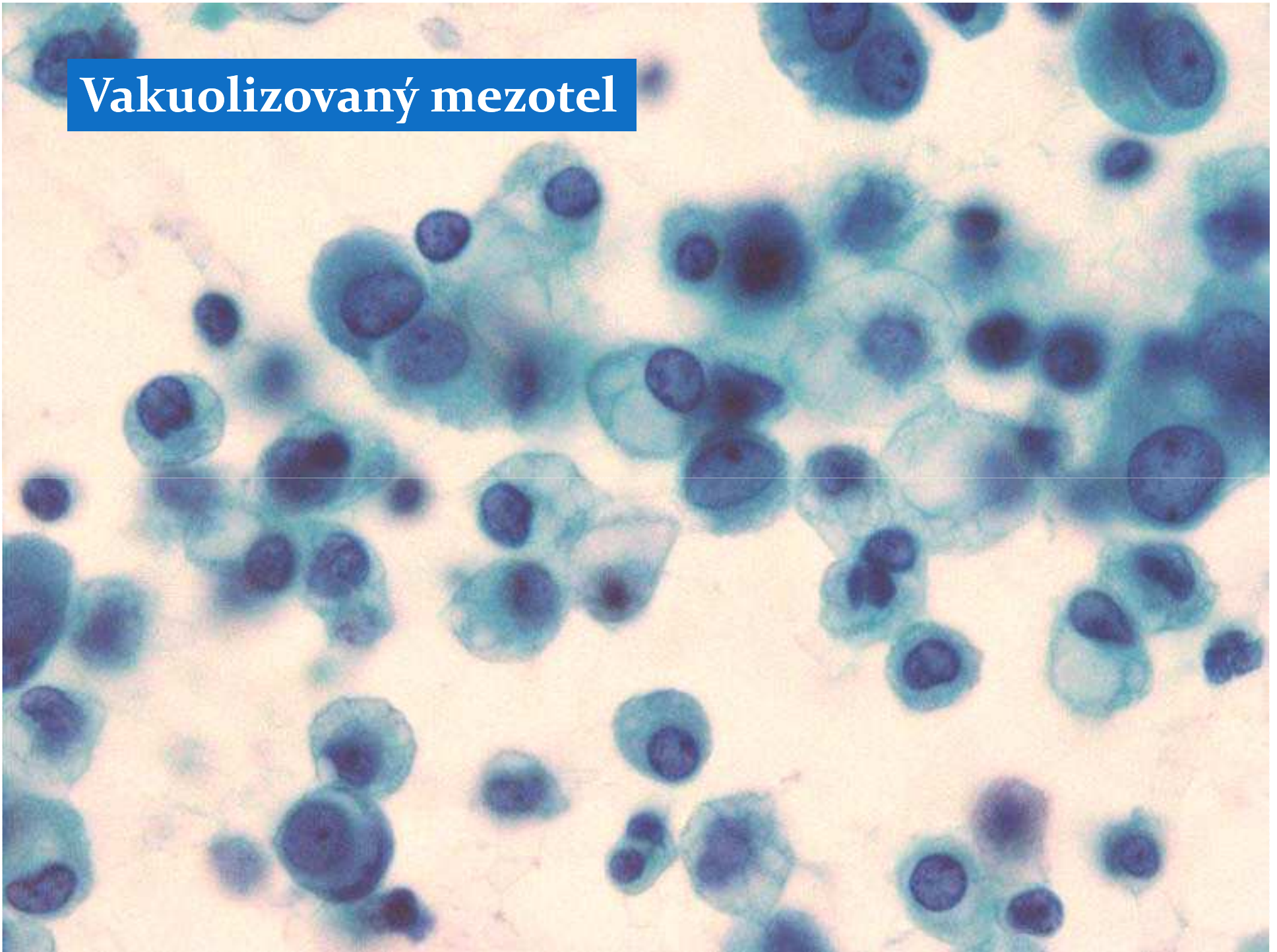

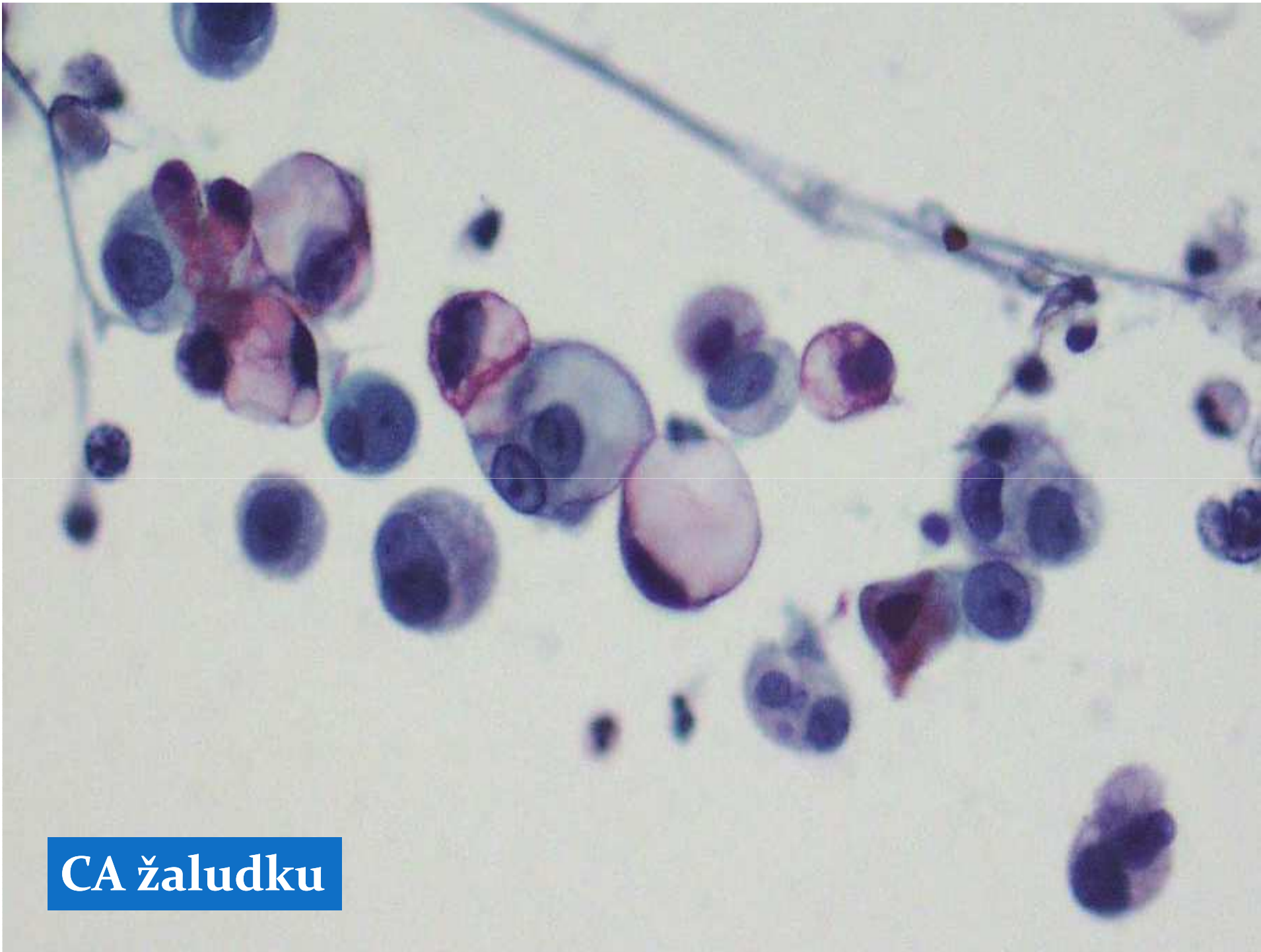
10. histopatologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

SCLC

Vakuolizovaný mezotel

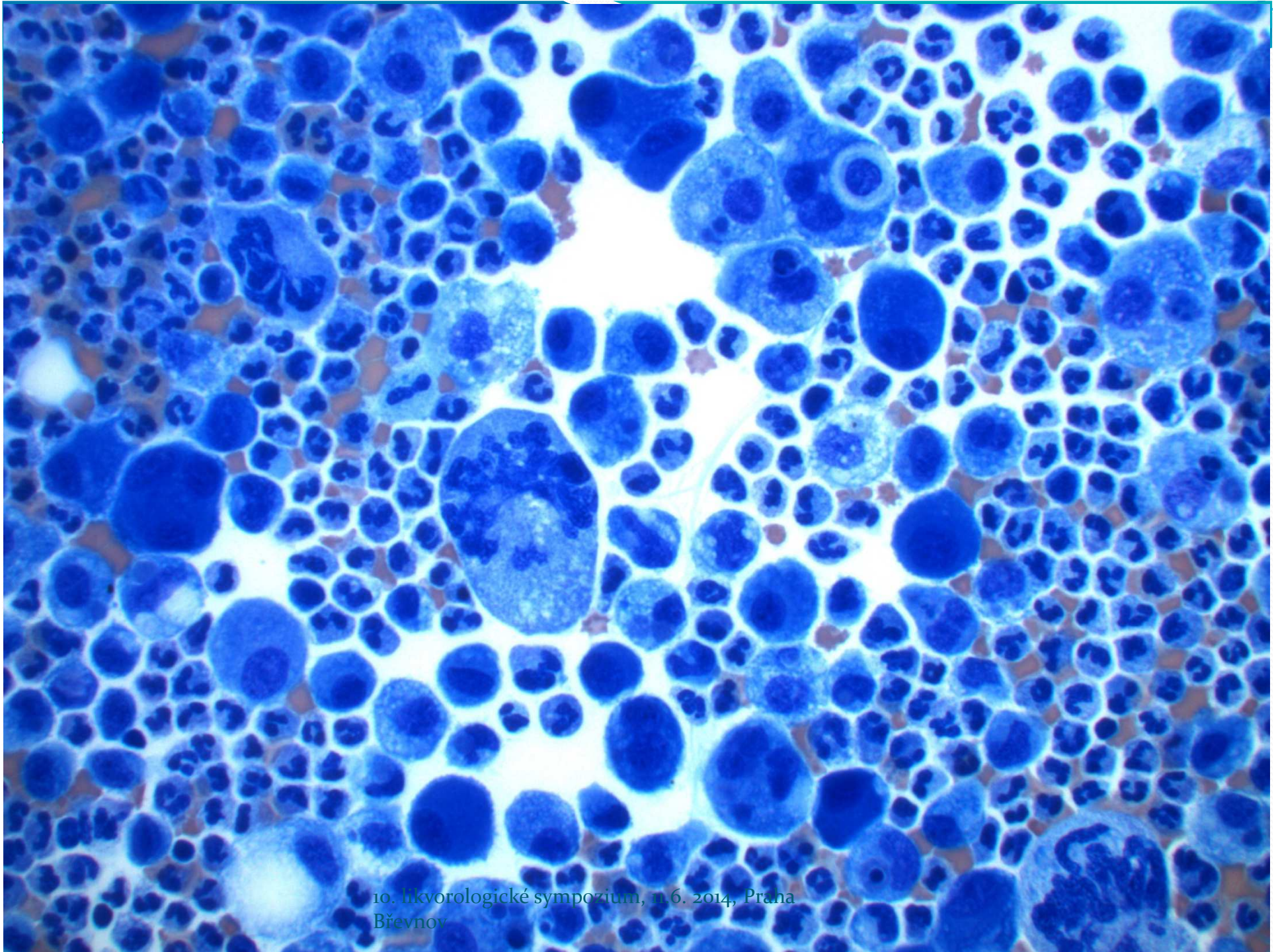

CA žaludku

Rizika falešné positivity

- Postchemoterapeutické / postaktinické změny
  - Obrovské bizarní vícejaderné buňky
- Degenerace
- Extramedulární hemopoieza s přítomností megakaryocytů
- Vakuolizovaný mezotel
  - Podobný adeno CA

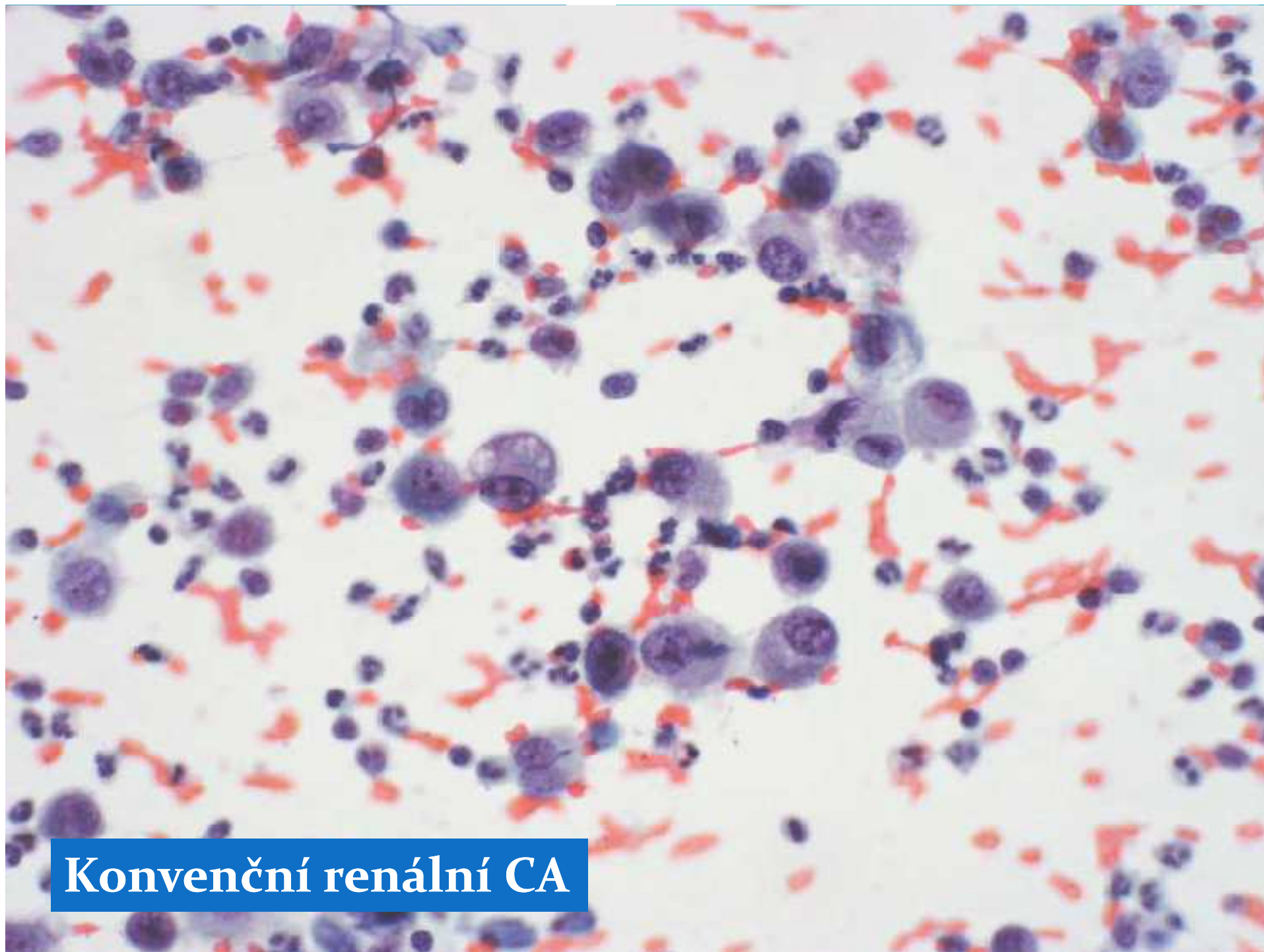
10. likvorologické sympozium, n.6. 2014, Praha
Břevnov

Rizika falešné negativity

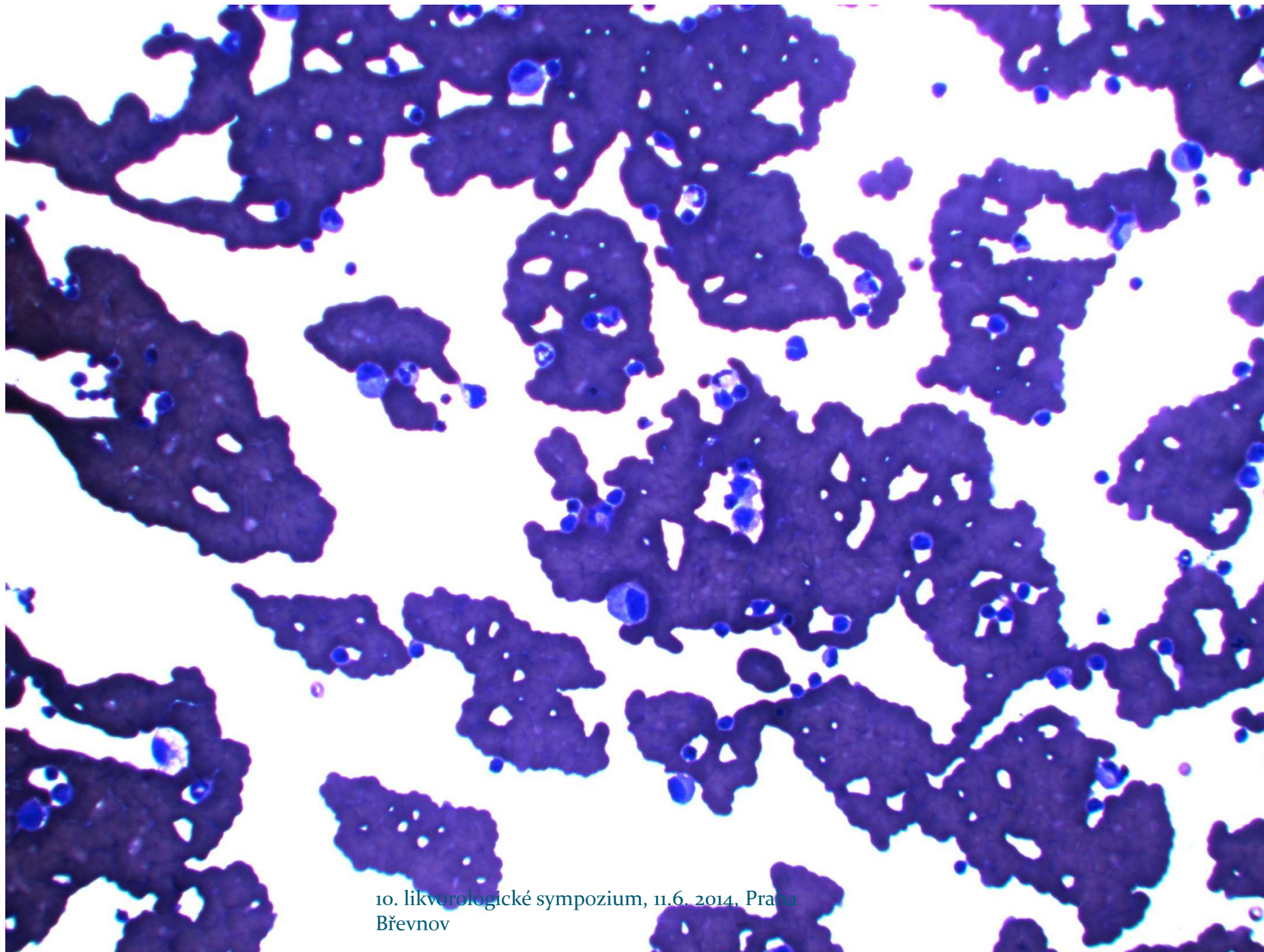
- Izolované drobné nádorové buňky
  - (lobulární CA prsu, CA žaludku)
- Bladní buněčná nádorová populace
  - (konvenční renální CA)
- Jednotlivé buňky mezoteliomu

Rizika falešné negativity

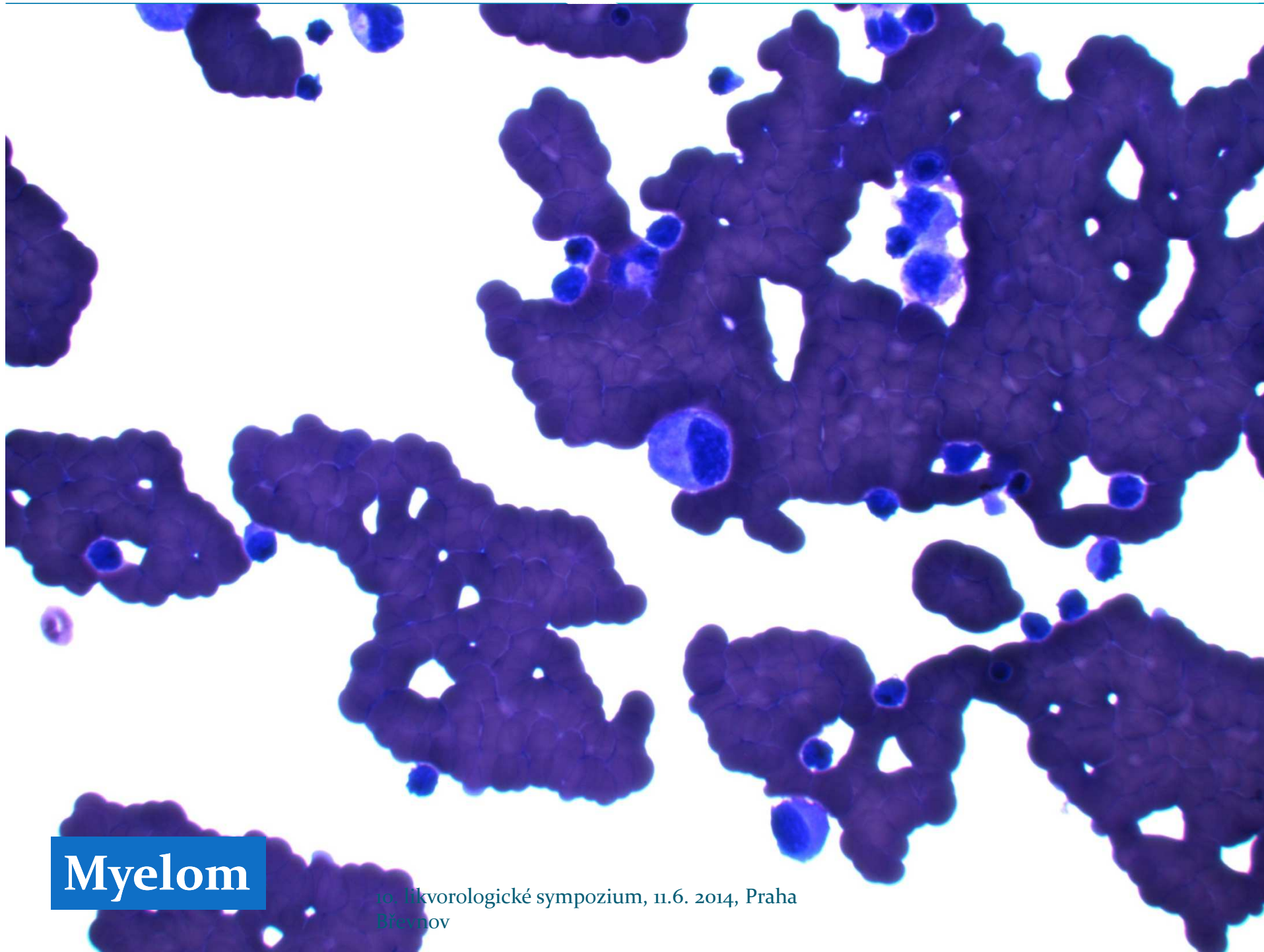
- Drobné nádorové buňky překryté zánětlivým pozadím
  - (SCLC)
- Hypocelulární tumorozní příměs
  - (dlaždicový CA)
- Low grade lymfom / leukémie
  - (SLL/CLL)

Konvenční renální CA

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

Myelom

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha
Břevnov

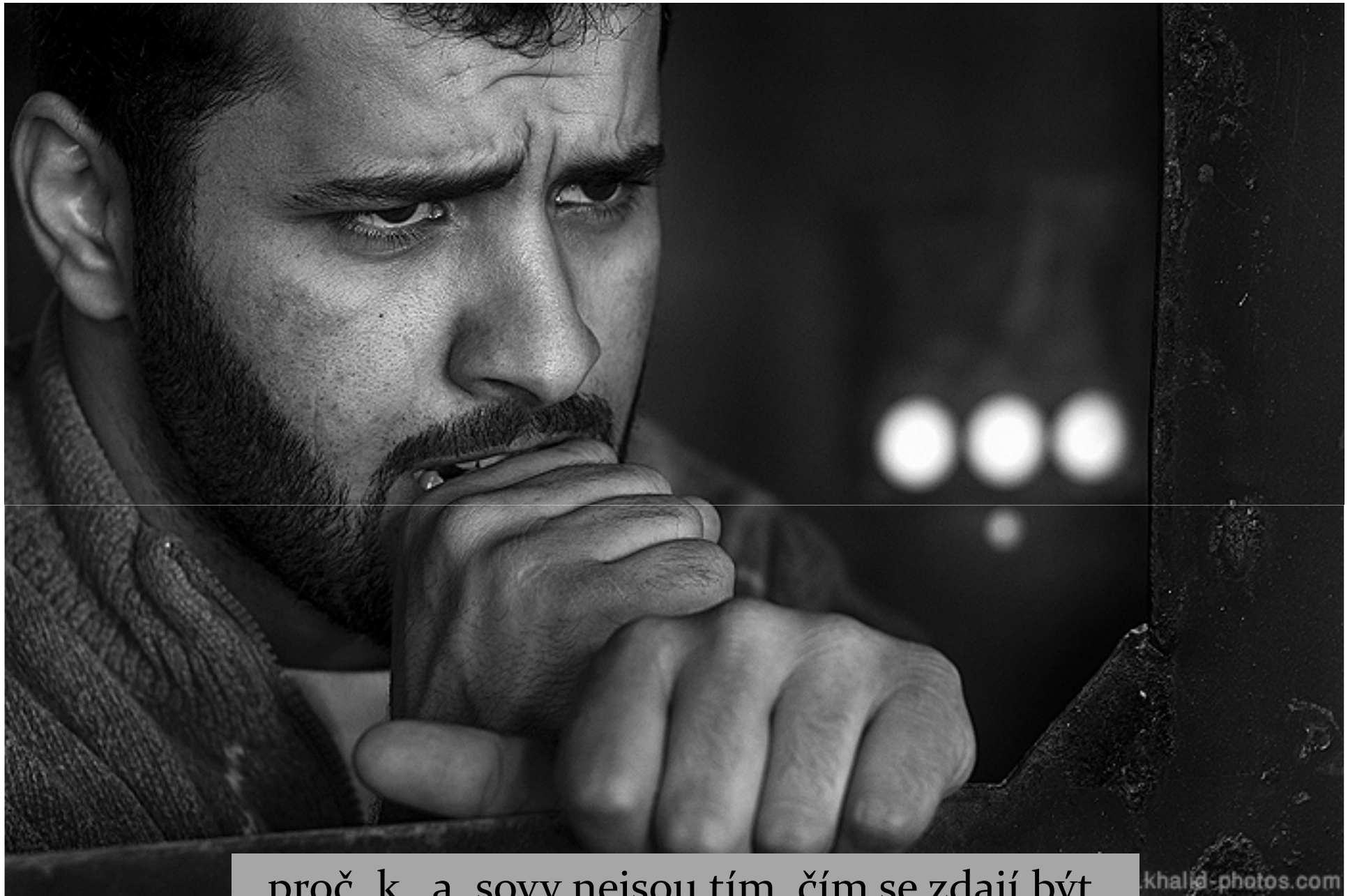
Diferenciálně diagnostické pomůcky

- Nedělat diagnózu malignity z degenerovaných buněk
- Zvážit anamnézu
- V transsudátu je malignita méně pravděpodobná
- Výrazný zánět malignitu zpravidla nedoprovází
  - nekróza
- Při nejistotě může pomoci druhý odběr po doplnění tekutiny

Diferenciálně diagnostické pomůcky - susp. malignita

- Velké papilárně uspořádané agregáty nad 50 bb.
- Nekróza + apoptóza
- 3D neprůhledné trsy

..proč, k...a, sovy nejsou tím, čím se zdají být..

khalid-photos.com

10. likvorologické sympozium, 11.6. 2014, Praha Břevnov

Literatura

- Bhatti TR et al. Malignant mesothelioma. Fluid cytology and differential diagnostic features. *Pathology Case Reviews* 2006;11:67-73
- Boerner S. Mimicry and pitfalls in effusion cytology. *Pathology Case Reviews* 2006;11:85-91
- Shield P. Peritoneal washing cytology. *Cytopathology* 2004;15:131-141